

(NE)ZAPOMENUTÉ PŘÍBĚHY

Olomouckého kraje

www.olkraj.cz

(NE)ZAPOMENUTÉ PŘÍBĚHY **OLOMOUCKÉHO KRAJE**

Vážení čtenáři,

do rukou se vám dostává ojedinělá publikace s příběhy seniorů Olomouckého kraje. Senioři jsou naše minulost, ale také budoucnost. Jsou studnicí informací a zkušeností, ze kterých mohou následující generace čerpat a dál se rozvíjet. Vždycky to tak bylo a bude dobře, zůstane-li to tak nadále.

(Ne)zapomenuté příběhy Olomouckého kraje vznikly s cílem zachytit něco neobyčejného, neopakovatelného a obdivuhodného. Zároveň se propojila starší generace uživatelů domovů pro seniory s generací studentů vysoké školy. Pro zpracování příběhů byla oslovena katedra křesťanské sociální práce Cyrilometodějské teologické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Uživatelé domovů pro seniory byli v roli vypravěčů, studenti se ujali role tazatelů a zpracovatelů příběhů.

Mnoho z oslovených lidí se zamýšlelo nad tím, zda svůj příběh vůbec zveřejnit, zda je něčím zajímavý nebo poutavý. Ani jedno ze sepsaných vyprávění obyčejné nebylo. Naopak, často jde o svědectví velmi citlivé, plné emocí a vzpomínek.

Máte před sebou unikátní zpověď několika generací obyvatel Olomouckého kraje. Pozorně si knihu přečtěte, protože je plná inspirace i poučení. Všem lidem, kteří se na jejím vzniku podíleli, patří veliký dík.

Mgr. Ivo Slavotínek

1. náměstek hejtmana Olomouckého kraje

„Nesmrtelnost existuje.
Nespočívá ve věčném bytí,
ale ve vzpomínkách“.

Kryštof Banat

Poděkování patří všem, kteří se na tvorbě příběhů podíleli. Jednalo se o devět zařízení Olomouckého kraje, která poskytují sociální služby pro seniory. Konkrétně pak o Domov seniorů POHODA Chválkovice, Dům seniorů František Náměšť na Hané, Domov pro seniory Jesenec, Centrum sociálních služeb Prostějov, Sociální služby pro seniory Šumperk, Domov pro seniory Červenka, Domov pro seniory Tovačov, Sociální služby pro seniory Olomouc, Domov u Třebůvky Loštice. Poděkování patří také všem zapojeným studentům pod odborným vedením Mgr. Zlatice Dorkové Ph.D. a především seniorům, kteří se rádi o svůj životní příběh podělili. Tímto zůstávají jejich příběhy nezapomenutými.

Obsah

Bohumil Zapletal: Na dně finského zálivu	6
(zpracovala Michaela Geržová)	
Emil Macoun: Život na Ukrajině	10
(zpracovala Lucie Olšinová)	
Eva Sýkorová: Pořád v pohybu	12
(zpracovala Kateřina Fialová)	
František Osička: Z muzikanta předsedou	14
(zpracovala Alena Vaňousová)	
Helena Beková: Pani Helena cestovala po celom svete	16
(zpracovala Michaela Smolková)	
Jaroslav Hložek: Pár střípků ze života	18
(zpracovala Alena Matoušková)	
Jaroslav Hošek: Nejlehčí rozhodnutí	20
(zpracovala Anna Koláčková)	
Josef Velek: Člověk, který nezahálel	22
(zpracovala Tereza Hrudová)	
Květoslava Kouřilová: Politika je špinavá na celém světě	24
(zpracoval Lukáš Weselowski)	
Libuše Němečková: Netradiční seznámení	26
(zpracovala Veronika Vaníčková)	
Marie Vašku: Příběh obyčejné ženy	28
(zpracoval Jiří Walach)	
Marta Nedvědová: Příběh paní Marty	30
(zpracovala Marie Hýžová)	
Milada Zapletalová: Takový byl můj život	32
(zpracovala Barbora Ungrová)	
Miloslav Gerža: Tulák po hvězdách	34
(zpracovala Michaela Vavrečková)	
Radoslav Mather: Noty života	36
(zpracovala Petra Podlasová)	
Růžena Kamarádová: Bojovnice za ideály demokracie, kterou ani komunistické vězení nezlomilo	38
(zpracoval Michal Novák)	

Svatava Chybová: Vzpomínání na okupanty	40
(zpracovala Hana Lubiková)	
Věra Navrátilová: Poslední den války	42
(zpracoval Lukáš Weselowski)	
Věra Pourová: Dárek od Hitlera a skříň s poklady	43
(zpracovala Anna Janková)	
Vítězoslav László: Od pramene k oceánu	44
(zpracovala Lucie Kloudová)	
Zdenka Žlebková: Tancovačky ke konci války aneb v hanáckém kroji	46
(zpracovala Zdeňka Šebelová)	
Alžběta Komůrková: Rumunsko-česká bojovnice	48
(zpracovaly Barbora Smyčková a Lucie Zbořilová)	
Anežka Roubalová: Život s láskou k hasičskému sportu	50
(zpracovala Leona Kotoulková)	
Emílie Kadlecová: Moje první a jediná láska	52
(zpracovaly Barbora Děrdová a Pavla Stavinohová)	
František Křepský: Všim, čím jsem byl, byl jsem rád	54
(zpracovaly Nikol Macoszková a Tereza Glombíčková)	
Irena Dokoupilová: Když se třásla zem	56
(zpracovaly Kristýna Špičková a Vendula Slováková)	
Josef Veselý: Láska, kterou spojilo divadlo a hudba	58
(zpracovali Alžběta Oulehlová a Štěpán Doležel)	
Ludmila Korčáková: Příběhy z myslivosti	60
(zpracovaly Michaela Chromcová a Beata Hogajová)	
Milada Kodymová: Najednou šel proti mně voják a já vidím, že je to můj táta	62
(zpracovala Anna Šamajová)	
Mirek Mucha: Letem životem pana Muchy	64
(zpracovaly Tereza Dvořáková a Michaela Nováčková)	
Vojtěch Dlouhý: Pár krásných chvil ve službě pohraničního vojáka	66
(zpracovala Veronika Černá)	
Věra Janků: Šťastný návrat domů	70
(zpracovaly Denisa Labounková a Karolína Indráková)	

BOHUMIL ZAPLETAL

Na dně finského zálivu

Pan Bohumil Zapletal se narodil v roce 1940 v Prostějově. Do svých třiatváceti let však žil v nedaleké vesnici v Mořicích, kam se vždy velmi rád vracel. Během studia na měšťanské škole se nechal naverbovat na vojenské gymnázium do Moravské Třebové, kde se jako mladý hoch musel přizpůsobit vojenskému řádu. „*Samozřejmě že nám dávali kapky. Tam musela být perfektní disciplína, pořádek. To musely být košile do pěkného hranola. Žádné, že bychom utíkali. Vycházku jsme měli do devíti hodin, tak v devět jsme museli být všichni zpátky. No a kdo neměl pořádek, tak nedostal vycházku. Nejprve jsme jezdili dom jako malí špunti, jednou za měsíc, a to pro nás pak musel někdo přijet, to bylo tak ve 14 letech. Domů jsem se ale vždycky těšil, protože jsme měli takové malé hospodářství.*“

Právě k zážitkům z každodenního života na vesnici se ve svých myšlenkách nejraději vrací. Velmi často jsou tvořeny nejrůznějšími příhodami s domácími zvířaty. „*Nejraději vzpomínám na to, když matka popravovala malá telátka a já jsem s něma mohl chodit k rybníku. Tam jsem se já koupal a ta telata tam za mnou vždycky skočila taky. Taky jsme měli ovečky, jako děcko jsem si s nimi vždycky hrával. Kozlíka jsem vycvičil na trkání. Tak co na dědině dělat jiného.*“ Dospívání v hospodářství však s sebou neslo také povinnosti a dřinu. Po příchodu ze školy na něj již čekal seznam úkolů, co vše má udělat. Jako například dát králíkům trávu, vyčistit jim králíkárný a další povinnosti. Po práci teprve následovala zábava, kdy mohl jít ven nebo dělat úkoly.

Po vzniku JZD zde jeho rodiče vstoupili také, a jelikož se stal jeho otec předsdou, chodíval pan Bohumil na brigády do družstva jezdit pásovým traktorem. Náhoda tomu dala, že zrovna jednoho dne přišla do družstva školka a seznámil se zde se svou budoucí ženou. „*Já jsem zastavil a začal jsem si s paní učitelkou povídat, přestože jsme se neznali. No a dali jsme se do řeči no a v sobotu, že mají takový dětský den u nás na hřišti, tak jsem přišel a už jsem ji večer vezl domů. Mně bylo 23, manželce 21, nemuseli jsme se brát. Ale kvůli tomu, že chtěla dostat třípokojevý byt, tak musela být vdaná, tak jsme se brali narychlo, dá se říct. Tak jsme se teda vzali a vydrželi jsme společně padesát let, až do jejich 71 let, to mi zemřela ve čtrnáctém roce.*“

Během společného života v manželství pan Bohumil často cestoval. Po ukončení pracovní činnosti na mravnostním oddělení, se stal řidičem autobusu. Nejprve jezdil

po okolí Dobromilic, kam se s manželkou přestěhovali. Jeho pracovní doba začínala o půl páté ráno a končila o půl dvanácté v noci. Později začal jezdit také dálkové spoje. Podle jeho slov také spíše po okolí. „*To jsem byl autobusem ne dál tak u Zborova, to je na Ukrajině. No a ještě ve Španělsku na pobřeží Tossa de Mar, tam jsem vezl lidi, cesta trvala 24 hodin.*“ Mnohdy však svou ženu musel připravit na mnohem větší odloučení. Především v době, kdy nastoupil jako řidič tiráku. „*Nejdelsí moje cesta byla do Iráku do Bagdádu a to bylo taky něco. Vezli jsme tam cukr z cukrovaru z Němčic a tam někde od Chrudimi. A oni na nás ti Iráčané volali „čao, čao czecho“.* No úplně senzační, když tam na Vás tak volají. Taková cesta trvala šest týdnů a jelo se tam přes Rumunsko a Turecko.“

Pana Bohumila čekala zrovna další pracovní cesta do zahraničí, když se však zranil při závodě na motorce, kterou vlastnoručně sestavili se svým kamarádem. „*Pochroumal jsem si klíční kost a zlomil žebra, tak jsem musel být doma a nechodil jsem do práce. A měli jsme jet někde přes Finský záliv do Norska nebo do Finska. Do toho mého auta naložili čerpadla z Lutína, motory z Mohelnice a vezli to tam. No a převáželi to na trajektu a on se potopil i s těmi auty. Chlapi, že se tak, tak zachránili! No zachránili jen to, co měli na sobě, žádné doklady. A furt na mě, tys to věděl! No a moje auto tam teď někde leží ve Finském zálivu. To už nikdo nevytáhne.*“

Panu Zapletalovi se poštěstilo navštívit mnohá vzdálená místa. O to více se jeho vzpomínky vrací k rodnému domovu a životu v manželství, a které jsou také velmi úzce spojeny s vlídným vztahem k zvířatům. Pana Bohumila i v současnosti naplňují setkání s domácími mazlíčky přímo se nacházející v Centru sociálních služeb v Prostějově, ale také zde probíhající návštěvy speciálně vycvičených psů v rámci metody canisterapie. Jeho slova také vyjadřují velké díky personálu tohoto zařízení, který ho doslova postavil zpátky na nohy.

A co by pan Zapletal vzkázal mladším generacím? „*Aby si všichni vážili toho, co mají. Na konci války mi bylo pouhých pět let. Dodnes si však vybavuji tanky projíždějící kolem našeho domu, a jaký jsme zažívali hlad.*“

EMIL MACOUN

Život na Ukrajině

Pan Macoun se narodil v roce 1929 v malé české vesnici na Ukrajině jménem Podcurkov. Jeho rodina se sem přistěhovala z Čech v roce 1868. Jejich dům byl ve vesnici postaven jako třetí v pořadí. Měli velké hospodářství, pole a les. Na poli pěstovali převážně chmel, cukrovou řepu a tabák. „Ten jsme za války museli pěstovat povinně.“ Na pozemku byly tři velké podzemní sklepy. „Nad zemí šly vidět jen klenutí. V jednom jsme skladovali brambory, ve druhém krmnou řepu a třetí sloužil jako lednice.“

„Byla to pěkná vesnice. Žila, tak říkajíc, kamarádsky. Každý byl sice z jiného koutu Čech, ale žili jsme hezky. Měli jsme tam malý kulturní dům, kde se pořádaly různé plesy a společenské akce. Hrála nám kapela složená z místních muzikantů i těch z okolních vesnic. Hasičskou zbrojnici jsme neměli, nestihla se postavit. Zato jsme měli ruční stříkačku a dva nádržové vozy. Všechno jsme to schovávali do sálu kulturního domu, a když byla nějaká akce, vytáhly se ven.“

Místní obyvatelé uměli spoustu různých řemesel od truhlářských prací, přes zednické až po kovářské. „Jo kovář, to byl Mistr kovář, to všechno dělali ještě ručně v klasické peci, ne jako dnes!“

„Kdybychom zůstali ještě dalších 20 let pod Polskem, to byste vesnici krásou nepoznali! Jenže pak Němci 22. června 1941 přepadli Sovětský svaz a začala válka. Naše rodina byla na řadě na vývoz na Sibiř, protože nás jmenovali kulaky (pozn.: označení pro střední až bohaté rolníky).“ Rusové na Ukrajinu přišli v roce 1941 a měli za úkol zlikvidovat sedláky. Ti museli platit daně, tzv. kultsbor. Proдали vše, co měli, včetně dobytka. Až toho měli čím dál méně, rozhodla se celá vesnice vstoupit do kolchozu (kolektivizace), aby si zajistili obživu. Ve velkých stájích shromáždili veškerý dobytek, který jim zbyl. Jenže Rusové jim na to pak přišli a přišli jim další daně. Rodina pana Macouna takovou daň dostala celkem dvakrát ve výši 7 000 rublů. „Do dnes nevím, jak to zvládli všechno zaplatit. Nikdy si od nikoho nepůjčovali. Museli jsme prodat krávy, stroje, zkrátka všechno, co šlo.“

Během války panoval strach a nejistota. „Kolikrát jsme v noci nemohli spát, tak moc jsme se báli.“ V té době začali řádit i Banderovci. Povstalecká armáda, bojující proti všem, za svůj vlastní samostatný stát. Ti byli nelítostní, zabíjeli každého, kdo pro ně

představoval hrozbu. „Přijeli s vozy a brali si všechno, co chtěli. Vešli do chléva a zastřelili a odvlékli prase. Kvůli nim zemřelo hodně lidí.“

„23. února 1947 jsme se stěhovali zpátky do Čech. Ukrajinci nás odvezli na nádraží, kde na nás čekal vlak. S sebou jsme si vzali dvě krávy a dva koně, to jediné nám zbylo. Věděli jsme, že jedeme do Čech, ale nevěděli jsme kam přesně. Po 14 dnech cesty jsme se usídlili ve vesnici Čistá nedaleko Vrchlabí. Nebyli jsme tam ale spokojeni. Půda byla kamenitá, nedalo se na ní nic pěstovat. V roce 1949 jsme se přestěhovali do Hradečné na Moravě. Usedlost přepsali na mě a já na ni hospodařil. Bratr byl již v té době ženatý a žil hned v domě vedle.“

EVA SÝKOROVÁ

Pořád v pohybu

Dobrý den, jmenuji se Eva. Narodila jsem se 24. 12. 1931 a ještě ke všemu se jmenuji Eva! Mám v jeden den narozeniny, svátek a ještě i Vánoce. Byla jsem vdaná, můj manžel byl námořní důstojník zaoceánských lodí a máme jednoho syna, kterému je 64 let. Vdávala jsem se, když mi bylo 21 let. S manželem jsme se seznámili v práci. Protože byl manžel námořní důstojník, několikrát jsem s ním objela svět.

V každém městě jsem si prohlédla památky, ale manžel musel pracovat, většinu času trávili opravami na lodi nebo se vykládal náklad. Líbilo se mi všude, ale nejvíce ve Švédsku, Holandsku a v Číně, která pro nás představovala exotiku. V Číně jsme byli měsíc, a protože město bylo daleko, bydleli jsme na českém velvyslanectví, kde jsme dostali každý svůj byt. S mužem jsme v Číně hodně cestovali, chtěli jsme vidět různé památky. Viděli jsme Letní palác v Pekingu, Velkou čínskou zeď a mnoho dalších památek. Průvodce nám dělali kolegové od manžela, protože tam byli už delší dobu a znali to tam.

Z Číny jsem jela sama domů, protože manžel musel pokračovat do Austrálie, ale já už nechtěla jet. Maminka, která doma hlídala syna, kterému tehdy bylo 13 let, psala, že už to nezvládá sama. Tak jsem se musela vrátit. Víte, manžel chtěl, aby se syn učil anglicky, aby hrál na nějaký hudební nástroj, tak hrál na klavír, později i na kytaru. Pak se začal věnovat také sportu. Byl opravdu šikovný na školu, moc dobře se učil.

Manžel zemřel na leukémii, když mu bylo 41 let a já zůstala na syna sama. Díky tomu, že byl manžel důstojník jsme měli pěkný, velký byt na náměstí. Jak léta ubíhala, vdala jsem se znovu. S druhým manželem jsme spolu byli 20 let.

Co se týče mých koníčků, hodně jsem cvičila a chodila jsem na taneční konzervatoř, kde jsme nejvíce tančili společenské tance. Jsem sokolka, tak mám k pohybu vřelý vztah. Mám také vystudovanou obchodní školu, pracovala jsem jako účetní. Tanec jsem brala jako koníček.

Ani teď nezahálím, chodím na rehabilitační cvičení se protáhnout. Jsem celý život v pohybu, ať už prostřednictvím tance, cestováním nebo cvičením.

FRANTIŠEK OSIČKA

Z muzikanta předsedou

Pan František Osička je duší i srdcem velký muzikant – dvacet sedm let působil jako kapelník dechové hudby Prim, kterou založil v roce 1953. Vášněn pro hudbu jej neopustila ani ve stáří – v Domově pro seniory Pohoda ve Chválkovicích žije dvacet jedna let, z toho deset let se každý měsíc podílí na vytváření kulturního programu pro místní klienty, kde zpívá a moderuje. Jak sám říká: „Hudba a zpěv je, byla a bude moje parketa. Bez toho já nemůžu žít.“

Kromě působení v dechové hudbě Prim a později tanečním orchestru Sonor, pracoval mimo jiné také jako ekonom ve státním podniku Chronotechna a vedoucí učňovského střediska v Okresním stavebním podniku. Vyzkoušel si i roli předsedy občanských výborů. Právě k posledně jmenovaným zaměstnáním se pojí vyprávění pana Osičky, když vzpomíná na své zážitky spojené s prací:

V podniku Chronotechna ve Šternberku jsem dělal ekonoma cechu. Byly tam dva cechy, cech prvovýroby a cech mechanických dílen a montáží budíků, a já jsem byl ekonomem cechu na té montáži budíků. Dělal jsem jim plány, kolik mají čeho a kdy udělat, jaké ty budíky mají být, jestli jednozvonkové, dvouzvonkové, malé, velké a tak dále. Jednou mi do té Chronotechny zavolal pán z okresu, který dělal kádrového náměstka ředitele okresního stavebního podniku.

„Franto, měl bych pro tebe dobré místo,“ začal a já se zeptal jaké.

„Poslouchej, jedná se o vedoucího učňovského střediska,“ odpověděl mi.

„Karle, pracovat s mládeží, to by mě i bavilo, ale mě tam nemůžeš dostat...“

„A proč ne?“ divil se.

„No protože já nejsu komunista,“ řekl jsem mu. Tehdy bylo ve Šternberku 35 občanských výborů, z toho 32 předsedů občanských výborů byli komunisté, dva lidovci a já byl jako jediný nestraník. Ale mě si ten náš občanský výbor č. 9 nakonec zvolil jako předsedu! Proti tomu nikdo nemohl nic namítat. A tak jsem mohl být vedoucím učňovského střediska.

Můj předchůdce byl velký komunista, který neplnil plán náboru učňů, protože on z těch obcí, ze kterých se nabírali učni, vybíral jenom ty, kteří se dobře učili, ale já jsem tam přišel a řekl, že to je špatný, že to udělám jinak. Požádal jsem o zapůjčení auta s řidičem na tři dny, objezdil jsem ty obce a nábor jsem udělal sám. A jak se plán předtím neplnil, tak já jsem ho

přeplnil. Když ředitel viděl, kolik přišlo nových přihlášek, zavolal si mě a za odměnu mi dal 1000 Kč. Já jsem tam totiž vybíral i ty, kteří chodili do pomocné školy. Proč? Copak tihle kluci neměli nárok na to, aby v životě něco dělali? A že byli z pomocné školy? No a co?! Oni se u nás vyučili třeba zedníkem. Oni nezdili, dělali třeba jenom maltu zedníkům, ale dělali to dobře. Zedníci byli spokojeni, byla dobrá malta a chlapec se vyučil. A ty jeho rodiče přišli za mnou a děkovali mi, jinak by se ten jejich chlapec do vyučení nedostal.“

Za svou práci vedoucího učňovského střediska a předsedy občanských výborů dostal pan Osička dokonce státní vyznamenání – pamětní medaili Klementa Gottwalda. Jeho 131 učňů osmi stavebních oborů, které se mu podařilo nabrat, měli totiž velice dobré výsledky a dokázali mnohdy stavět tak, jako zkušený zedníci.

Pani Helena cestovala po celom svete

Pani Helena žije v Domove pre seniorov v Jesenci už 2 roky. Pôvodne pochádza z Opavy a spolu s manželom a deťmi žili hlavne v Přerově. No tieto dve miesta nie sú jediné, ktoré za život navštívila. Vo svojej mladosti rada a veľa cestovala, niekde bola s manželom, niekde s priateľkami či so susedkou. Cestovanie milovala až tak, že kvôli ceste do Jugoslávie musela predat' kožuch, aby mala peniaze na cestu. O tom kde všade bola a aké zážitky si odtiaľ odnáša Vám napovie jej životný príbeh nižšie.

V už spomínanej Jugoslávii strávila 3 týždne plné cestovania a navštevovania miest ako je Split, Dubrovnik, Sarajevo, Beograd, kde musela čakať 2 dni na víza, aby sa mohla vrátiť domov. Na kratšom výlete bola v Anglicku vrátane Londýna, v meste lásky v Paríži. Za morom cestovala do Španielska, v ktorom navštívila aj Barcelonu a mala možnosť na vlastné oči vidieť doposiaľ nedokončenú katedrálu Sagrada Familia a z rozhovoru s miestnymi obyvateľmi zistila, že rodičia už od narodenia dieťaťa šetria dievčatám na byt a chlapcom na auto, aby mali aspoň takéto zaistenie do budúcnosti. Jej kroky za morom putovali tiež na Kanárske ostrovy, do Talianska, kde spolu s manželom videli Neapol, Benátky a iné mestá. Z krajín, ktoré sú bližšie Českej republike bola pani Helena v Rakúsku, v Nemecku či v Poľsku.

3 roky svojho života strávila pani Helena na Kube. Kuba je ostrov nachádzajúci sa medzi Severnou a Južnou Amerikou, kde pani Helena žila v období tzv. Karíbskej krízy, približne v roku 1960 kedy mala pani Helena 30 rokov. Dostala sa tam v súvislosti s manželovou prácou, ktorý pracoval pre spoločnosť Polytechna a jeho úlohou bolo dovážať lekárov, inžinierov a iných odborníkov na pomoc Kube. Sťahovanie do tak vzdialenej krajiny nebolo jednoduché. Pani Helena aj jej manžel potrebovali víza, ktoré dostali iba po splnení skúšky. Museli vedieť niečo o Kube, o mentalite ľudí, ktorý tam žijú alebo napríklad o ich štýle stolovania, poznať mená významných maliarov a ich diela. Španielčinu sa pani Helena pred odchodom učila so španielom, ale na to mala málo času a tak sa hlavne učila priamo na Kube. S úsmevom na perách spomína na jej pomýlenie sa v slovách, kedy namiesto „prosím si mlieko“ povedala „mám mlieko“ a na nechápavý pohľad predavača, ktorý nerozumel, čo od neho chce, keď už mlieko má.

V tomto čase pobytu na Kube už mala pani Helena obidve deti, dvoch chlapcov. Tí však nemohli spolu s rodičmi bývať celé 3 roky na Kube, pretože tam bola škola iba do piateho ročníka. A preto si spolu dopisovali listy. Pani Helena spolu s manželom jazdili na prázdniny

na dovolenku domov do Česka a s deťmi si to vymysleli tak, že jeden rok tam bol s nimi jeden syn, jeden rok druhý syn a jeden rok tam boli sami. Inak synovia bývali u babičky, u tety alebo starší syn býval jedným časom v Záhradkách, to bol malý zámok, v ktorom bývali deti rodičov odcestovaných v zahraničí kvôli práci. Tak ako pre mnohé matky, ani pre pani Helenu nebolo toto odlúčenie jednoduché, niekedy plakala, no ako vraví, musela to zvládnuť.

Pani Helena sa hlavne venovala starostlivosti o domácnosť a vareniu. Pri téme varenia obedov pre muža si spomína na návštevy jedného známeho, ktorý k nej do obedu chodieval na návštevu pozdraviť a vyfajčiť si svoju fajku. Pani Helena mu robievala drink Kuba Libre (kubánsky rum s coca colou) a čakala kým fajku dofajčí a vypije drink. Táto návšteva ju totiž zdržiavala od varenia a nie raz dúfala, že návšteva čoskoro odíde, aby stihla manželovi navariť. Na Kube bolo zvykom, že im dovážali mlieko a chlieb pred dvere bytu, jedenkrát za týždeň im prišla pomôcť s upratovaním tzv. mučáča a dvakrát do roka im umývali okná.

Kubánci sú podľa slov pani Heleny veľmi milí a priateľskí ľudia. Spomína na situácie s policajtní, kedy jej manžel prekročil povolenú rýchlosť jazdy autom alebo prešiel na červenú na križovatke. Keď ich policajti zastavili a zistili, že sú to Česi, žiadnu pokutu nedostali, priam naopak sa im ospravedlnili za zdržanie a zastavenie. Ochota a dobrota miestnych obyvateľov sa prejavila aj v situácii, kedy si pani Helena spolu s manželom zašli do kina a ich syn ostal doma, zamkol byt a oni sa nemali ako dostať dnu. Keď to videl jeden zo strážnikov, neváhal im pomôcť a to tak, že sa spustil na lane z balkónu z vyššieho bytu do ich bytu, aby im ho otvoril. Niektorý Kubánci boli až tak priateľský, že chodievali na návštevu neskoro večer, približne o 22 hodine a rozprávali sa až do rána.

Na toto obdobie pobytu na Kube pani Helena spomína len v dobrom. V hlave sa jej vynárajú mnohé ďalšie spomienky nie len na ľudí, ale aj miestne jedlo či zvyky, o ktorých by vedela rozprávať celé hodiny.

JAROSLAV HLOŽEK

Pár střípků ze života

Při návštěvě domova pro seniory v Prostějově jsem měla možnost poznat velice milého a příjemného pana Jaroslava, jehož výrazné modré oči mi připomínaly moji babičku. Snažila jsem se stáčet hovor k jednomu konkrétnímu příběhu z jeho života, avšak udržet nit hovoru bylo postupem času stále složitější, a proto podávám jen pár střípků z jeho života, které se mi podařilo zachytit.

Pan Jaroslav se narodil roku 1926. Pochází z obce Pivín, která se nachází v jižní části Olomouckého kraje. V této obci se narodil a také prožil celý svůj život. „Pivínu se taky říká Turecko, tak já občas říkám, že jsem z Turecka. Nese to takový název, protože Turci, když dělali nájezdy, tak se dostali až do toho Pivína. Obsadili ho. Tenkrát to bylo Rakousko-Uhersko.“ Pan Jaroslav vyrůstal za první republiky, vzpomíná, že tenkrát byl život takový skromnější. „Pamatuji si jednoho zedníka, který mi říkal, že když byla ta krize (rok 1929) tak měl 3 Kč na hodinu. Kilo masa stálo 12-15 Kč, tak to si umíte představit“, líčí tehdejší dobu. Zmiňuje, že měl velice hodnou ženu a spokojené manželství. Společně vychovali tři děti.

Pět roků chodil do obecné školy a poté tři roky na tzv. měšťanku – v té době bylo základní vzdělání pouze na osm let. Obecná škola byla institučně odděleným prvním stupněm národní školy, jejím druhým stupněm byla poté měšťanská škola. Po základní škole se chtěl s kamarádem vyučit stolařem, ale nakonec se vyučil řezníkem – učil se tři roky v Olomouci. Řeznictvím se však ve svém životě neživil, byl to pro něho spíše přivýdělek. V zimě chodil dělat lidem domácí zabijačky – z takových domácích zabijaček plynuly nejen peníze, ale i nějaká ta výslužka domů.

Nakonec pracoval celých 43 let u drah, kde dělal pochůzkáře. Svého zaměstnání si velice vážil a byl s ním spokojený. „Kdybych se podruhé narodil, tak bych šel znovu na dráhu, mně se to tam moc líbilo. Zahrnovalo to všechno možné, dotahování šroubů, v létě sečení trávy celé dědině. Bylo to takový jistý zaměstnání – oblečení tam dostal člověk, placený vlak, kousek pole k tomu. Taky jsem sloužil o čtyři roky déle – až do 64 let.“ Z takového zaměstnání plynuly i velké výhody, např. cestování vlaky zadarmo doma i v zahraničí. Pan Jaroslav díky tomu hodně cestoval – nejdále byl ve Španělsku a Bulharsku. Jezdili většinou s kamarádem na kratší výlety, jídlo si brávali s sebou a přespávali ve vlaku. Nejvíce se mu líbilo v Budapešti – hlavním městě Maďarska.

Když v září roku 1939 vypukla druhá světová válka, měl pan Jaroslav štěstí, že byl ještě příliš mladý, aby musel nastoupit do totálního nasazení – bylo mu tenkrát 13 let. Po skončení

války v roce 1945 se rozhodl vstoupit do armády. „Po válce byly všude vyvěšeny plakáty s nápisem: Mládeži, vrať se do armády. Byli jsme mladí a hloupí, byla to pro nás taková dobrodružnost“, říká pan Jaroslav, který vstoupil do armády ve svých 19 letech. Strávil tam celých 22 měsíců, postupně působil v Kroměříži, Přerově, později i na Slovensku. Ve svých vzpomínkách zmiňuje pan Jaroslav i svého otce, který strávil v armádě celých 7 let. Tři roky za Rakouska-Uherska sloužil v Olomouci a poté bojoval čtyři roky za první světové války – zprvu na ruské frontě, později na rumunské.

Při povídání o druhé světové válce pan Jaroslav rovněž vzpomíná na samotný konec této války – 8. květen roku 1945. „Když bylo toho osmého ráno, já jsem byl na dědině a viděl jsem československé vojáky, bylo jich asi šest, jeden z nich byl desátník. Ptali se mě, zda tam je za Pivínem nějaká samota, potom vytáhl mapu a řekl, že hledá Gandiu – to byl zájezdní hostinec.“ Pan Jaroslav na toto místo československé vojáky odvedl. Když byli uvnitř v prostorech tohoto hostince, spadl na jeho střechu granát a vybuchl. Němečtí vojáci se je snažili odstřelit. Naštěstí se nikomu nic nestalo.

Obrovskou zálibu spatřoval v jízdě na kole. Kolo preferoval před autem. Rád jezdil na úplně normálním, klasickém kole – bez přehazovaček. Rád jezdil po České republice, ale i po Slovensku. „S kamarádem jsme toho pojezdili hodně na kole. Jsme i na Slovensko jeli. Vzali jsme si kola do Bardějova, z Bardějova jsme jeli na Dukelský průsmyk a z toho průsmyku jsme jeli do Hanušovic, to je u Košic. To jsme si dělali takový krátký výlety, večer jsme vyjeli a na druhý den jsme se zase vraceli zpátky.“ Pan Jaroslav také rád vzpomíná, jak jel na kole na fotbalový zápas z Pivína do Lanžhotu, což dělá asi 100 km. Rád chodil na zápasy ve fotbale, tenkrát sice prohráli, ale alespoň si udělal pěknou dlouhou projížďku na kole.

Z vyprávění pana Jaroslava číší klid a spokojenost s prožitím jeho dosavadního života. Nyní už je vdovcem a žije téměř rok v domově pro seniory v Prostějově. Ačkoli se mu stýská po jeho domově a přátelích v obci Pivín, je zde spokojený. Pravidelně ho sem jezdí navštěvovat jeho děti a pravnuci, což je pro něho velice důležité.

JAROSLAV HOŠEK

Nejlehčí rozhodnutí

Jmenuji se Jaroslav Hošek a v březnu 2018 mi bude 80 let. Jako jediné dítě ředitelky mateřské školky v Loučanech a přednosty stanice v Příkazích bych vám rád pověděl svůj příběh.

Vystudoval jsem osmiletou základní školu a se studiem pokračoval na Střední škole průmyslové v Prostějově v oboru strojního inženýrství. Po maturitě jsem šel na umístěnkou, takto to tehdy fungovalo, do Prahy na technickou kontrolu, kde jsem pracoval jen čtyři měsíce, když jsem musel na dva roky na vojnu. To bylo roku 1958 až 1960. Když jsem se vrátil z vojny, přestěhoval jsem se do Brna a pracoval na různých místech. Už tehdy jsem chodil na tenis, kde jsem také poznal svou ženu. Vzal jsem se 3. 10. 1968 a den po svatbě jsme utekli vlakem do Švýcarska do Curychu, protože jsem v komunistickém režimu nemohl žít, ale dále bych to nerozebíral. Na svatbě to nikdo z rodiny netušil kromě maminky manželky, ale moje rodina o tom nevěděla. Bylo to těžké, ale bylo to nejlepší rozhodnutí, které jsem udělal. Prostě jsem věděl, že když jsou tu komunisti, musím pryč.

Bylo to to nejjednodušší rozhodnutí, které jsem udělal, ale před tím, než jsem odjel, jsem musel prodat veškerý majetek. Odjeli jsme den po svatbě v noci vlakem přes Břeclav, Vídeň a dál. Udělali jsme takovou okružní jízdu, která trvala tři až čtyři dny. Doklady jsme poslali předem a každý měl s sebou jen jedno zavazadlo, takže to nebyla žádná emigrace ve tříčtvrtečním taktu.

Přestože na hranicích byly ruské tanky, odjeli jsme bez problémů, ale s vědomím, že se už nikdy nevrátíme, protože nikdo nemohl vědět, že komunisti odejdou. Takže i když tu zůstalo mnoho známých, rodina, ale také přátelé třeba z průmyslové školy, i přesto jsem odešel. A tak jsme odešli. Rozhodli jsme se pro Curych, protože to bylo neschůdnější a měl jsem tam díky svým známým největší zázemí, přestože jsme uměli jen česky a rusky. Manželka trochu anglicky. Musel jsem se naučit mluvit, protože ve Švýcarsku mají čtyři oficiální jazyky. Postupně jsem rozuměl všem (kromě francouzštiny a italštiny) a mluvil jsem spisovně.

V Curychu jsem měl štěstí, protože jsem potkal známého, který byl už zavedený a přes něho jsem dostal místo. Podílel jsem se na stavbě atomové elektrárny,

zpracovával nebezpečný radioaktivní odpad - Radwast. Tam nezáleželo, jaký máte diplom, pokud jste ukázali, že něco umíte, dostali jste práci. Manželka studovala elektroproud (slaboproud), ale nedostudovala, protože se nám narodilo dítě – dcera a potom o šest let později i kluk. Doma jsme mluvili česky, protože jsem se nikdy netajil tím, že jsem Čech.

Během těch let ve Švýcarsku jsme sledovali dění v Československu a bylo nám z toho těžko. Okolnosti, které tehdy provázely československou společnost, nás doslova válcovaly. Ale vrátit jsme se nemohli, tak jsem dostával alespoň zprávy od přátel a rodiny, co tu zůstali. Otec zemřel v roce 1963, ale maminka byla ve Švýcarsku několikrát, a protože už byla stará, tak jí to procházelo. Naposledy přijela, když jí bylo osmdesát let. Ale to nejhorší bylo, když zemřela a já ani nemohl přijet na pohřeb, to bylo v roce 1980. To bylo zlé, hodně zlé. Chtěl jsem se s ní rozloučit, ale nemohl jsem. Dokonce jsem byl kvůli tomu na ambasádě, ale tam byli samí komunisti a ti řekli, že nesmím. Ti se s tím nepiplali. To bylo hrozný, prý to nepřipadá v úvahu. Kdybych odjel, už bych se nemohl vrátit.

Rok 1989 byl Čechy ve Švýcarsku hodně sledovaný. Já byl v Praze několikrát na sympóziu a to se mluvilo o politice veřejně oproti komunistickému režimu, přesto jsem se nevrátil. V 65 jsem šel do penze a začal se zase věnovat tenisu, kdy jsem hrál národní ligu seniorů. Mezi spoluhráči jsem byl nejmladší. Ještě jsem hodně lyžoval. Sport byl vždy můj koníček. V roce 2013 jsem se vrátil do Prostějova a nemohu se hýbat – já, sportovec.

JOSEF VELEK

Člověk, který nezahláel

Pan Josef Velek se narodil 10. 10. 1929 v Kolíně. Obecnou školu vychodil v Praze na Járově a měšťanku v Kolíně, kde se vyučil elektrikářem v továrně na výrobu telefonů a telegrafů. Řemeslo se učil tři roky a získal tovaryšský list. Během studia si vyzkoušel práci na všech výrobních strojích a pásech. Získal tak cenné zkušenosti, které později během svého života zúročil. Po vyučení se vydal do Polné v Jihlavě, kde žila jeho babička. Tento kraj již velmi dobře znal, protože zde v dětství jezdil za babičkou na prázdniny.

V Polné byl poprvé zaměstnaný u soukromníka. Zde prováděl rozvody elektrického proudu v domácnostech. Spolupráce se soukromým zaměstnavatelem však netrvala příliš dlouho, protože se soukromé podniky začaly znárodnovat a tak zanikaly. Poté odcestoval do Jihlavy. Zde si našel práci v továrně na svářečské stroje. Během práce v Jihlavské továrně odhalil své další schopnosti. Zjistil, že má vlohy na čtení výkresů. V té době se také stal členem Československého svazu mládeže, kde se účastnil různých aktivit.

Pan Velek si vyzkoušel i práci v uhelných dolech. V uhelných dolech bylo velmi málo zaměstnanců a tak se z továren vybírali mladí a zdatní muži, kteří by mohli pomoci. A tak se pan Velek dostal z Jihlavské továrny do uhelných dolů Zárubek v Ostravě. Práce v dolech ho posílila na celý život a zároveň se mu stala osudnou. Při práci v dolech totiž potkal muže, který ho seznámil s jeho budoucí ženou. Se svou ženou se oženil v padesátých letech a začali společně žít v obci Runářov na Konicku. Nové pracovní zkušenosti získal také v RONU Olomouc – Rozvodny Olomouc a v elektrárně Svinov Vítkovice.

Pan Velek dále absolvoval dvouletý vojenský výcvik v Trenčíně. Vojna byla podle jeho slov skutečně perná, ale protože měl dobrý sluch, tak se vypracoval na pozici radiotelegrafisty. Dostal se do vojenského okruhu jako radista meteorologické stanice.

Poté, co pan Velek absolvoval dvouletý vojenský výcvik, se vrátil zpět do Runářova a získal nové pracovní zkušenosti. Byl zaměstnaný pod stavebním podnikem. Prováděl rozvody elektrické energie v terénu. Díky jeho pílí a výborným pracovním výkonům se vypracoval na pozici vedoucího pracovníka. Vedl nejen elektrikáře, ale i vodaře a zámečníky. Pan Velek dostal také pracovní nabídku ze státního statku, kterou přijal. Na této pozici však nesetřval příliš dlouhou dobu, protože nebyl spokojen s jednáním vedoucího pracovníka. A tak ho osud zavedl na další pracovní pozici. Zaměstnal ho vedoucí Runářovské farmy. Úkolem pana Velka bylo rozvážet krmení pro dobytek do chlévů. Později rozvážel i obědy dělníkům na pole nebo do kravína. V neposlední řadě měl na starost zajišťování obuvi, ochranných pomůcek a zástěr. Tato práce se mu skutečně zalíbila a měl ji blízko domu. Pracovní zkušenosti a dovednosti pana Velka jsou velmi rozmanité. Nevěnoval se pouze řemeslu elektrikáře. Jeho vášní je i pečení a vaření. Odmalička pomáhal své mamince v kuchyni a naučil se tak vařit všechna česká jídla. Lásku k vaření zdědil i syn pana Velka. Dodnes společně vymýšlejí různorodé recepty.

KVĚTOSLAVA KOUŘILOVÁ

Politika je špinavá na celém světě

„Podepište mě pod ten příběh iniciály K. K, připomíná mi to Annu K a tu mám ráda.“

Ve čtyřicátém prvním roce jsem chodila do druhé třídy německé školy v mém rodném městečku. Doteď mám z toho roku vysvědčení, kde můžete vidět mé známky. Obzvláště mě mrzela trojka z mravů. Zpětně jsem si říkala, že jsem musela být teda pěkné číslo, abych ve druhé třídě dostala nejhorší známku za chování. Nakonec mi ale známí řekli, že německá učitelka dávala takové známky všem českým žákům, které měla. Jde to vidět i na mých dalších vysvědčeních z ročníků, kdy jsem měla jiného učitele. Mé známky jsou celkově o něco lepší a trojka z mravů zmizela. Nebylo to tam ale celé zlé. Například jsem seděla v lavici s Němkou Ilse, která na mě byla moc hodná, a dobře jsme si rozuměly.

Následný přechod do české školy nebyl vůbec snadný. Ilse odjela zpátky do Německa a já neuměla moc dobře česky. S tím přechodem mi ohromně pomohla babička, která se o mě od smrti rodičů moc pěkně starala. Dlouho mi pomáhala s češtinou, i když to bylo těžké, protože zase ona neuměla číst německy. Nicméně ten přechod jsem zvládla tak dobře určitě díky ní. Byla opravdu zlatá.

S Ilse jsme stále zůstaly v kontaktu, jezdila mě navštívit, byť cestování v té době nebylo úplně jednoduché. Říkala „Ty za to nemůžeš, že seš Češka a já za to nemůžu, že jsem Němka“. Mezi Němci byli totiž nácci a nenácci. Všechno to bylo o konkrétních lidech. Mnoho Němců bylo úplně normálních, pomáhali dědovi na mlýně, byli to kamarádi. Ale našli se i nácci, jako ta moje učitelka, která nenáviděla Čechy a dávala nám všem špatné známky. Nebo policajt, který nás sledoval dalekohledem, a když jsme jeli na hřbitov poblíž hraničního přechodu, několik hodin nás kvůli tomu vyslýchal. Takových nácků u nás bylo ale jenom pár rodin, většina Němců byla opravdu normálních. Ilse také ráda opakovala jednu větu, které věřím dodnes. „DIE POLITIK IST SMUTZIG AUF DER GANZEN WELT“, tedy - politika je špinavá na celém světě. V tom mi musíte dát za pravdu, nám s Ilse přátelství nezničila.

LIBUŠE NĚMEČKOVÁ

Netradiční seznámení

V životě jsem měla dvě lásky. Oba dva už zemřeli. Jeden z nich, můj manžel, zemřel před tříadvaceti lety. Má první láska žila ve Veselíčku, kde jsem pracovala u zubního lékaře. Byl to však hospodář, a proto jsem si ho nechtěla vzít. Věděla jsem od své babičky, jaká je to dřina, starat se o hospodářství. Tento hospodář měl sestru Boženu, se kterou jsem se vlastně seznámila jako první, a to rovnou velmi netradičním způsobem.

Božena – v té době byla těhotná – pracovala v mlékárně, kam jsem chodívala pro mléko. Již nějakou dobu jsme měli v ordinaci porouchaný telefon. Tehdy to nebylo tak, že by opraváři okamžitě přijeli a telefon spravili. Bylo to nějaký ten den, kdy telefon nefungoval, a já jsem si odskočila na chvíli z práce do mlékárny. Když jsem se blížila ke dvoru, slyšela jsem strašný výkřik. Vběhla jsem na dvůr a na schodech do kuchyně uviděla Boženu (kterou jsem však tehdy ještě neznala). Stála uprostřed kaluže od prasklé plodové vody se slovy „Už je zle“. Už ani nevím, jak jsem to tehdy zvládla, ale já ji tam na těch schodech odrodila. Měla jsem jen osmnáct let, ale maminka byla porodní asistentkou, takže jsem od ní kdovíco odposlouchala a odkoukala. Tak jsem to v tu chvíli musela nějak sama zvládnout. Zařvala jsem pak na jejího dědečka, který vzal to miminko do plínky sloužící k cezení mléka. Potom jsem to dítě umyla. Když v tom přiběhl zubař, u kterého jsem pracovala a říká „Proboha, kde jste, ženská?“. „Já jsem tady rodila“, odpovídám mu. Pan zubař to uzavřel vtípkem „Mně se zdálo, jako byste byla těhotná“ a velmi mě tím pobavil.

Takže jsme to nakonec statečně zvládli. Paní Boženka se pak ukázala jako hodná a trpělivá žena a tak jsme poté udržovaly známost, i když jsem si jejího bratra nakonec nevzala. Vdala jsem se za kamaráda Věroslava, který byl z Příkazu, stejně jako já. A bylo to pěkné, i když bezdětné, manželství. To, že nemám vlastní dítě, jsem si částečně nahradila prací v jeslích, na kterou dosud ráda vzpomínám.

MARIE VAŠKŮ

Příběh obyčejné ženy

Jedná se opravdu o tak obyčejný život z pohledu dnešní doby nebo je to pro nás už naprosto nepředstavitelný život, téměř jako z pohádky? Začtete se a zamyslete se, možná se dozvíte i pár rad do života od velmi zkušené a skromné ženy.

Narodila jsem se v roce 1936 v Dobromilicích. Měla jsem takový normální všední život. Jenom to tak rychle uteklo. Zažila jsem válku, ale to jsem byla malá. Vzpomínám si, jak jely přes ulici tanky. Máma nás vzbudila a říkala „je konec války“ a já se dále zachumlala do peřiny. Ale mám i útržek, kdy jsem viděla dva vojáky. Byl to Rus a Němec a ten Rus ho přede mnou zastřelil, víc si nepamatuji. To byla pro mě válka, potom už to bylo pěkný.

Našla jsem si manžela, s kterým jsem byla celý život. Poznali jsme se ve Skalce, kde bývaly vždycky v neděli odpolední čaje. No tam jsme chodili, chodili, až jsme to spolu dochodili. Měli jsme krásný manželství. Manžel nekouřil ani nepil, byl moc hodnej, pracovitej, takový kutil. Pořád chtěl něco dělat ze dřeva. Udělal by vám všechno. Postavili jsme si domeček, žili jsme spokojeně.

Já jsem pracovala v Cílu na Olomoucku ve výrobním družstvu. Vyráběla jsem papuče. Do Ruska je potom odváželi. Vydržela jsem tam až do důchodu, to mi nikdo nechce věřit. Byla jsem tam spokojená. Dobrý kolektiv, ten je důležitý. Manžel dělal strojvedoucího. Jezdil mašinkou a taky tam byl celý život.

Po práci byla další práce na zahrádce. Manžel krmil prasátka, věnoval se zahrádce, vysázel strom, ty se pak musely všechny česat. Měli jsme jabloně, švestky, meruňky, rybíz, brambory a další zeleninu. I vinnou révu na víno. Každý den byla práce, tak se žilo. Jednu dobu se i rybíz vykupoval tady v obchodě, tak jsme natrhali, prodali anebo dělali marmeládu. Měla jsem skleník, pěstovala jsem květiny. Hlavně muškáty, to se líbilo každému. Kdo jel okolo, tak se podíval. Všichni říkali, jaká jsem byla květinářka. Každý říkal, že chodí rád kolem našeho baráku. Hezký život jsem měla. V sobotu se normálně chodívalo do práce. A v neděli? To jsem prala a žehlila. A zase chystala hromádky na druhý den do školy. Měla jsem tři děti, to byly tři židle, každý měl svoji hromádku.

Takový normální život na vesnici, ale krásné. Dneska na to moc vzpomínám.

Nemůžu si stěžovat, mám úžasnou rodinu, hodně vnuků, pravnuků. Samozřejmě, že to nebyla idylka, ale vydrželi jsme společně a já myslím, že jsme se měli s manželem rádi. Taky jsme se pohádali, ale to bychom nebyli lidé. Ale manžel byl anděl. Já jsem třeba vybuchla, ten přestal mluvit a za chvíli přišel, jako by se nic nestalo. Jenom si vážit každého dne, když jste spolu, jste zdraví, to je důležitý. Děcka máme hodný. Dvě děvčata a kluka. Dcerka nám ovdověla ve 25 letech, kdy měla dvě děti. To byla tragédie. Museli jsme zatnout zuby a pomoci jí. Vzchopili jsme se, děti vyrostly a už jsou tatínky. Svět jde dál. To bylo nejhorší, co nás s manželem potkalo. Jenom to tak rychle uteklo. Rodina je nadevše. Kor, když přijde nějaká nemoc, to vás musí rodina podpořit.

Když to srovnám s dneškem, vzpomínám si, že tenkrát punčocháčky nebo kamašky, stávaly 20 Kč, to byly velké peníze a těžko se to shánělo, nebylo to. Manžel také jezdil pro máslo a pro maso až do Ostravy, abychom měli na stavbu pro zedníky. Dneska jdete do obchodu a máte všechno, co potřebujete. Ted' se máme dobře. Také si pamatuji, že jsem přišla z práce, čekala na mě pračka s prádlem. Víte, co to bylo punčocháčů, to jsem musela všechno poprat, pověsit. Dneska to hodíte všechno do automatické a ani nevíte, že se to pere. Máme se dneska lépe z téhle stránky. Jak to bude dál to nevím. Nelíbí se mi, jak je to dneska všechno tak moc uvolněný.

Důležité však je si opravdu vážit každého dne, hlavně se svojí láskou, protože ten život vám taky rychle uteče. A pamatujte si, rodina nadevše.

MARTA NEDVĚDOVÁ

Příběh paní Marty

Tatínek pocházel ze Žďáru nad Sázavou a maminka z podhůří Nízkých Tater, okres Liptovský Mikuláš. Poznali se ve škole, na pedagogickém ústavu v Prešově, na kterém oba studovali. Nakonec se rodiče po pěti letech známosti vzali a dostali společné místo v Bytči na tehdejší nově postavené měšťanské škole.

V Bytči jsme také byli svědky toho, jak ve vši tichosti 1. září 1939 Německo přepadlo Polsko. Hned brzy z rána jsme se divili divnému zvuku a otřesům. Byly to tanky a nákladní auta, která Bytčou projížděla do Polska. Naštěstí po lidech nic nechtěli, kromě vody do chladičů aut. Posnídali pod stromy v naší ulici a jeli zase dál. Tehdy už jsme si ale začali uvědomovat, co se děje. Obyvatelstvo se začalo rozdělovat na dvě poloviny. I tehdy se našli lidi, kteří s Němci sympatizovali. Většinou to ale byly přihlouplé starší babky, které najednou začaly říkat, že se cítí velmi bezpečně a pod ochranou. Tímto svým zážitkem chci upozornit na to, že se vždycky najdou nějakí lidé, kteří z nedobrého režimu pro sebe chtějí vytlouct a něco získat. Moji rodiče vždycky říkali: „No co po ní chceš, když neví, jak svět běží, nikdy nevyšla za humna, nezná dějiny a neví, jak se kdy a kde žilo. Ona si jen představuje, jak se najednou bude mít dobře“.

Fakt je, že tím, že nebyli protektorátem, tak se měli po stránce zásobování hospodářsky za války mnohem lépe, než my tady.

Tam jsme pobývali až do září 1940, kdy došlo k oddělení bývalé Československé republiky. Museli odejít, aby nějak ideologicky a národnostně neovlivňovali mládež. Můj otec učil matematiku, fyziku a chemii, takže nevím, jak mohl ovlivňovat mládež, jelikož tyto předměty vypadají na celém světě stejně. Díky tomu jsme se zde také zdrželi. Otec dostal výpověď až v roce 1940, kdy škola doplnila učitele těchto předmětů.

Potom jsme se stěhovali sem do Prostějova a při tom jsme zažili takovou nepřijemnou příhodu. A sice v rychlíku vedoucím přes Púchov sem na Moravu. V Horní Lidči, kde probíhala jedna ze zastávek na kontrolu dokladů, jelikož leží na hranicích. Přijímali a kontrolovali nás tehdy už němečtí vojáci. Tou dobou už ale emigrovali z Čech lidé, kteří nesouhlasili s vytvořením Protektorátu Čechy a Morava, který byl pod patronací Německé říše. Tito lidé měli buď v úmyslu utéct, nebo bojovat a migrovali právě přes severní Slovensko a Polsko směrem na východní frontu. Němci tehdy

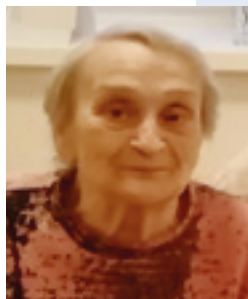

hledali podplukovníka nebo plukovníka (to už dost dobře nevím), který se příjmením jmenoval Nedvěd, což byl vojenský lékař a zeť pozdějšího poválečného ministra školství profesora Zdeňka Nejedlého. Což mi později přišlo dost zářezující, že zatím co on utíkal na východ, my jsme utíkali naopak na západ. MUDr. Nedvěd utíkal sám, svoji manželku, rozenou Zdeňku Nejedlou, nechal i s dcerou tady. Jejich dcera byla shodou okolností stejně stará jako tehdy já. Ač jsme se nikdy nesetkaly, tak jsme obě vystudovaly ve stejném roce lékařskou fakultu a obě jsme se vrhly na pediatrii. Že Němci málo uvažovali, jde vidět na tom, že jsme sice měli s nimi stejné jméno, ale oni putovali na východ a my na západ. To jim očividně nevadilo a byli schopni zastavit rychlík na půl druhé hodiny. Rozdělili naši rodinu, do jedné budovy odvedli našeho tatínka, do druhé mě s maminkou. Já jsem řvala na celé nástupiště, ono to nástupiště nebylo veliké, takže jsem na to už tehdy ve svých necelých šesti letech stačila. Udělala jsem velký cirkus. Vyšetřovali nás velmi nepříjemně. Ocitli jsme se vyslychaní uprostřed ničeho, s minimem prostředků i věcí, nejistí tím co bude dál. Až po nějaké době Němci opravdu shledali, že nejsme ti, jež hledají, tak jsme cestovali statečně dál. Navíc jsme s sebou nemohli vést žádné papírové peníze. Ty jsme samozřejmě vzli, protože z čeho bychom byli živi, dokud by tatínek nedostal svou první výplatu?

Po válce se sice rodina Nedvědů z Prahy opět sešla, ale jejich tatínek po nějakém zranění a onemocnění velice brzy zemřel. Z tohoto vyvozuji jednu věc. Když se dneska někteří lidé tak zoufale bojí kohokoliv, z těch imigrantů, kteří sem jdou, tak jim nefandím. Sama jsem imigrant. Nic jsme tady nespáchali, zůstali jsme tady. Na místním hřbitově mám oba rodiče pohřbené a skončím tam taky.

MILADA ZAPLETALOVÁ

Takový byl můj život

Jmenuji se Milada, narodila jsem se v roce 1929 a podělím se s Vámi o svůj životní příběh. Ačkoliv jsem během života prožila mnoho těžkostí, tak jsem nyní s odstupem času se svým životem spokojená a vděčná za vše dobré.

Jako dítě jsem zažila válku, během které jsme se stále museli ukrývat. Vzpomínám, jak jsme měli jít na hudebku cvičit na housle, ale po cestě jsme se museli schovat do krytu v parku, protože litaly bombardéry, takže jsme na hudebku ani nedorazili. Když jsem jednou šla s kamarádkou po silnici u Smetanových sadů, tak ji zasáhla bomba. Byla na místě mrtvá. To mám do dnešního dne v paměti... Také jsem byla svědkem toho, jak na konci války Rusáci vystříleli Němce, jejichž těla pak vyházeli z oken a zabrali si jejich byty. Byla to hrůza. Ale na válku raději ani nevzpomínat.. Mnohem raději vzpomínám na radostné chvíle v mém životě!

V sedmnácti letech mi rodiče představili Františka a chtěli, abych si ho vzala, že je z dobré rodiny a je ve stejné církvi jako my. A tak slovo dalo slovo a my jsme se vzali. Několik měsíců po svatbě však manžel dostal povolávací rozkaz a byl odvolán na tři měsíce na cvičení. Během té doby se nám narodila první dcera Noemi. Když se po třech měsících vrátil na čas domů, tak jsem otěhotněla podruhé a narodil se nám syn Petr. Manžel však s námi doma moc dlouho nepobyl a zase dostal povolávací rozkaz, který se změnil ve vězení, protože neuposlechl rozkaz a nechtěl střílet. Za neuposlechnutí rozkazu byl na dva a půl roku ve vazbě v Ostrově u Karlových Varů v uranových dolech, kam jsem za ním těhotná a s dvěma malými dětmi jela. Ačkoliv jsme jeli přes celou republiku, mohli jsme se spolu vidět pouze 20 minut. Bylo to pro mě moc těžké. Během jeho vazby se nám narodil syn Jiří. Někdy v roce 1952 ho sice propustili, ale domů s ním přijel i nějaký důstojník, pravděpodobně major. Ten mi oznámil, že když manžela nepřemluví, aby uposlechl rozkaz a střílel, tak dostane vězení na pět let. Věděla jsem, že s tím určitě souhlasit nebude, že je to proti jeho víře. On to samozřejmě odřekl, a tak šel opět do vazby. A do této situace se nám narodil náš poslední potomek Pavel. Já byla doma na vše sama a bez peněz. Musela jsem si najít práci, protože takto už to dál nešlo. Začala jsem chodit dělat posluhu naší dětské paní doktorce. Když jsem k ní jednou přišla, řekla mi, ať se ničeho nebojím, že mi zkusí se svým manželem soudcem pomoci. Jednoho dne můj manžel přijel domů, že je propuštěný

a že ho čeká nějaká lékařská kontrola. Tam mu později řekli, že je nemocný na srdíčko a už se nemusí vracet na cvičení. Do dnes nevím, zda to zařídil manžel od paní doktorky nebo ho prostě pustili dřív z vazby, v každém případě dostal modrou kartu a byl konečně doma, za což jsem byla ráda.

Bohužel radost z našeho společného soužití nám moc dlouho nevydržela. Když se vrátil domů, jezdil k mé tehdejší švagrové do pekařství pro zbytky pro dobytek. Jednou mi ale švagrová přišla říct, ať už ho tam neposílám, že ji začal obtěžovat a že to na ni zkusil. „Dej si na něj pozor“, řekla mi. Pár dní na to mě rozbolel zub a já skončila v nemocnici. Když jsem se pak po této nepříjemnosti vrátila domů, našla jsem manžela v posteli s mojí kamarádkou od naproti. Myslela jsem si, že mě ranní mrtvice. Řekla jsem jenom: „To nemyslíš vážně, však tu máš děcka. Na co ses vracel?“ A on mi začal vyčítat, že já mu také věrná nebyla, že mu to řekla právě ta má kamarádka, co to s ní táhl. Jenže já vážně s nikým nic neměla. V té době jsem totiž začala chodila do práce na noční, abych vydělala nějakou korunu a děcka uživila, protože už i ten nejmladší syn začal chodit do školy. Naše problémy se stupňovaly, až jsme se jednoho dne rozvedli. Přesto, že jsme byli rozvedení, tak jsme spolu ještě dva roky bydleli pod jednou střechou, protože se neměl kam odstěhovat. Když ale zbil nejstaršího syna tak, že jsem musela přivolat pomoc, měl zákaz s námi bydlet a dostal svůj byt a odstěhoval se. V té době pracoval jako řidič u nevidomých. Jednoho dne se však jeho auto našlo kdesi u hranic a on nikde. Po čase jsme se dozvěděli, že utekl do Německa, odkud se dostal až do Austrálie. Naštěstí jsme z jeho útěku neměli žádné problémy, čehož jsem se bála nejvíce. Jen jsem byla zase na vše sama.

Neměla jsem čas se ani s nikým jít pobavit, protože přes den jsem musela být u dětí nebo pracovat na baráku a přes noc jsem chodila do práce. A tak to bylo stále dokola. Ráno jsem přišla z práce, vypravila děcka do školy, poklidila, uvařila a šla si lehnout, než děti přišly ze školy. Večer zase do práce na službu do teplárny, kde jsem vykládala vagóny s uhlím na pás. Museli jsme vyložit sedm vagónů ve čtyřech lidech. Jednou, když jsem musela jít prohrábnout kotel velkou sedmimetrovou tyčí, omdlela jsem a málem do toho kotle sama spadla. Pak už jsem té práce musela nechat, ale když jsem se uzdravila, tak jsem se do teplárny vrátila na pozici vrátné. A protože věděli, jak na tom jsem, sama ženská na čtyři děti, tak mi pomohli i s opravou domu a dávali mi například vápno, písek, škváru a různě mě podporovali vlastně celý život.

Všechna má trápení s prvním manželem mi ovšem vynahradil druhý muž mého života. Zнала jsem ho už z dětství. Dělal instruktora na vodě, kam jsme jezdili. Když jsem jednou šla s kamarádkou městem, potkaly jsme ho. Vyprávěla jsem jí, že to byla moje první láska, ale že jsem s ním nemohla chodit, protože rodiče chtěli, abych byla s Františkem. Kamarádka se mi vysmála, že to byla moje první láska a ani se ke mně nehlásí. Tak jsme ho předešly a já ho pozdravila. Zprvu mě nepoznal, ale pak si vzpomněl. Chtěl mě pozvat na kávu, abychom si v klidu popovídali, ale z toho, co jsme si stihli říct už po cestě jsem pochopila, že má dceru a že je šťastně ženatý, tak jsem mu doma nechtěla působit problémy a na kávu s ním jsem nešla. Netrvalo to ale ani tři týdny a on stál u nás před prací a chtěl mě doprovodit domů. Pak netrvalo ani tři neděle a stál u nás u baráku. Stále mi nadbíhal, ale já s ním nic mít nechtěla, dokud bude ženatý. Kvůli mně se však rozvedl, moje děti přijal za své a roce 1977 jsme se vzali. Byl to hodný a pracovitý člověk. Věnoval se jak mě, tak i rodině. Děti ho braly jako tatku, měly ho moc rády a on je. Staral se o ně jako o vlastní. Zaplať Pánu Bohu za něj.

Takový byl můj život. Život utekl jak voda. Nyní jsem spokojená a se vším smířená. Víím, že co jsem mohla dát, to jsem dala. Děti mám hodné, mám je ráda a ony mě.

MILOSLAV GERŽA

Tulák po hvězdách

Bylo to již dávno, tehdy jsem žil kousek od Nymburku. Šel jsem kolem divadla, kde jsem zaslechl rozhovor dvou režisérů. Zaujalo mě jejich zapálení do rozhovoru. Zastavil jsem se, chvíli jsem poslouchal jejich řeč. Z rozhovoru jsem již po chvíli pochopil, že mají problém s obsazením v představení Veselé paničky Windsorské. Chyběl jim herec, který by ztvárnil postavu zbrojnoše. Jak už jsem měl ve zvyku, rozhodl jsem se této příležitosti využít, proto jsem jim řekl: „Pánové, chybí vám herec? Tady ho máte, stojí před vámi.“ Režiséři se na mě podívali, zasmáli se a řekli mi: „Srandičky pane máte, ale my tady máme vážný problém, chybí nám herec, zítra máme generální vystoupení a pozítří se představení již hraje.“ Nenechal jsem se odbýt a zopakoval jsem jim. „Chybí vám herec? Stojí před vámi.“ Režisér mi na to odpověděl: „Tak pojd'te, zkusíme to s vámi, ať už od vás máme pokoj.“ Vstoupil jsem na jeviště, kde jsem se tělem, srdcem i duší stal zbrojnošem, dali mi do rukou knížku a já jsem začal. Režisér s překvapením a údivem konstatoval, že jsem určitě v divadle hrál. Já se pousmál a souhlasil jsem: „Ano, hrál jsem, jako dítě ve školce.“

Opodál jeviště stála kapela, dirigent se mě zeptal: „Umíte zpívat?“ Předě mnou stála na stolku sklenice s vínem, vzal jsem si ji do ruky, když se na mě dirigent ohradil se slovy: „No moment, moment, to je má sklenice.“ Já jsem mu však odvětil, že sklenici s vínem k tomuto vystoupení potřebuji. Zadíval jsem se do sklenice a začal jsem zpívat Skleničko ty skleněná. Po dozpívání písně, se mi z jejich strany dostalo pouze jednoho slova - přijat! Režisér mě zavedl do šatny a oznámil ostatním hercům: „Tady tenhle pán, dneska nastupuje do divadla.“ Herci se na mě podívali, řekli: „toho neznáme, to je tak dobrý?“ V tomto divadle jsem vystupoval deset let. Do dnešního dne si tento moment pamatuji. A jsem za to nesmírně vděčný, protože divadlo mně dalo opravdu hodně.

Velmi rád pracuji také s keramikou, protože i ona je velmi dobrodružná. Já nikdy nemám představu o výsledku, vezmu hlínu a začnu tvořit. Proto jsem svou vizitku, kterou nechávám na každém z výrobků, nazval fantazie z keramiky. Je to opravdu velice pracné, člověk musí mít trpělivost. Hodně jsem cestoval, byl jsem v Norsku, v Americe, v Kanadě, a také v Austrálii. V Austrálii je tropické podnebí a pro Evropany je toto podnebí velice náročné, ale já jsem v tomto místě vydržel tři měsíce a Austrálie

se stala mou srdeční záležitostí, dokonce jsem si přál tam zůstat. Nejlepší vzpomínky mám na komunitu židů, protože v této komunitě neexistuje faleš. Když jsem cestoval po Austrálii, setkával jsem se s nejrůznějšími lidmi, kteří mě inspirovali v tvorbě. Obyvatelé Austrálie, takzvaní Aboriginové jsou lidé s netypickými rysy v obličejí, abych si na ně uchoval památku, pokusil jsem se je najít v tvárnosti hlíny, kterou jsem modeloval po čtyři týdny, než jsem dokázal zachytit jejich pravou tvář.

Často říkávám, můj život je na knihu. Svou knihu bych nazval Tulákem po hvězdách. Mnoho jsem toho procestoval, prožil a poznal mnoho lidí, v průběhu života jsem byl čtyřikrát ženatý a svými rukama jsem každé ze svých manželek postavil dům. Nikdy jsem ale ničeho nelitoval. Člověk totiž musí svůj život prožít a ne jen tak sedět. A jelikož jsem osmdesátiletý mladík plný života, jsem velice zvědav, jaká hvězda na mne v životě ještě čeká.

RADOSLAV MATHER

Noty života

Pan Radoslav Mather se narodil v roce 1928 a v letošním květnu oslavil své 90. narozeniny. V Domově seniorů POHODA Chválkovice žije již 19 let. Nejdříve i se svou manželkou společně využívali sociální službu chráněné bydlení. Pan Mather se celý svůj dlouhý život věnuje hudbě. Má středoškolské vzdělání, vystudoval obchodní akademii. Po škole krátkou dobu pracoval v továrně a poté nastoupil do vojenské služby. V roce 1951 se oženil se svou ženou, která mu porodila dva syny, o které se doma starala. Po skončení vojenské služby nastoupil zpět do firmy, kde pracoval před nástupem na vojnu. O víkendech amatérsky hrával se svými kamarády na různých místech a jednou se přihodilo to, že se velmi zalíbil kapele, která ho začala přemlouvát, aby s nimi hrál na kytaru z povolání. Po poradě se svou manželkou s nabídkou souhlasil a po zkoušce v Praze začal s kapelou hrát. V mysli si říkal, že to zkusí jen na krátkou dobu, maximálně 3-4 roky. Z kratší doby se nakonec vyklubalo celých 19 let! Půl roku hrával s kapelou i v Německu, což byl pro něj neobyčejný a nezapomenutelný životní zážitek.

Hudbě pan Mather propadl již ve svém dětství, kdy ji začal intenzivně vnímat a od té doby ho hudba provází celý život. Od rána, kdy vstane z postele, až do večera, když jde spát. Původně je kytarista, ale v současné době hraje aktivně především na klavír a stále vytváří aranžmá pro orchestry. Během svého života hrál s několika kapelami a vedl mnoho orchestrů.

Nejednoho z nás by napadlo, že pan Mather určitě navštěvoval nějakou hudební školu. To je ale omyl-za celý život žádnou hudební školu nenavštěvoval. Do jedné hudební školy se přihlásil, ale vyučující výuku doslova sabotoval, a tak šel pan Mather vlastní cestou a učil se celý život formou samostudia z knih. Jak sám říká, měl k samostudiu obrovskou motivaci, jelikož mnoho lidí kolem něj si myslelo, že je výborný muzikant a že okolo hudby mnoho věcí zná. Realita taková ale nebyla, a tak se pan Mather snažil vše naučit. To se mu povedlo a poté dokonce dělal i přednášky na konzervatoři.

Jednoho dne panu Matherovi jeho kamarád oznámil: „Jedeme do Zlína!“, pan Mather se samozřejmě divil, proč a co tam budou dělat. Následně mu bylo objasněno, že tam shánějí malou kapelu na natáčení hudby k filmu a jelikož nemohli sehnat žádného kytaristu, tak pojede on.

Poslední kapelou, ve které hrál, byl orchestr. Mnoho orchestrů v té době nebylo, a tak byli považováni za jakousi reprezentativní skupinu a hrávali na různých slavnostních akcích jako byly dožínky či přebírání rudého praporu. S hraním z povolání skončil v roce 1977 z toho důvodu, že obecnstvo se vyměnilo ze starší generace za mladší generaci, která vyžadovala spíše aktuální hudební trendy – to už pak pro něj nebylo takové jako dříve, a tak se rozhodl s hraním z povolání skončit. Poté se vrátil zpět ke svému původnímu povolání a ještě 12 let do penze pracoval jako dispečer dopravy.

V Domově seniorů POHODA Chválkovice vede pan Mather již několik let pěvecký kroužek, kde hraje na klavír. Kroužek se pravidelně každou středu schází a pro účastníky je to vždy jakási slavnostní a výjimečná událost, na kterou se všichni svátečně oblečou a je to pro ně také způsob, jak vypadnout ze stálého stereotypu.

Pan Mather zkrátka hudbě propadl celým svým srdcem i duší.

RŮŽENA KAMARÁDOVÁ

Bojovnice za ideály demokracie, kterou ani komunistické vězení nezlomilo

Paní Růžena Kamarádová je i přes svůj vysoký věk (v příštím roce jí bude úctyhodných 95 let) poměrně vitální dáma. Život bere s nadhledem, a to i přes to, že ho neměla vůbec jednoduchý. Její odvaha, cit pro spravedlnost a touha po demokracii ji málem stála život. Píše se rok 1948 a paní Kamarádová pracuje v písárně na ředitelství státních drah v Olomouci.

Když se jí dostane do rukou prohlášení prezidenta Beneše, které pronesl při únorové demisi nekomunistických ministrů, věděla, že o těchto prezidentových slovech by se mělo dozvědět co nejvíce lidí, protože jak sama říká: „Beneš měl pravdu, ne Gottwald“, proto se rozhodla text nakopírovat a roznášet mezi lid. O týden později si pro paní Kamarádovou přišla Státní tajná bezpečnost přímo na pracoviště. Celý další týden strávila na služebně StB, kde ji vyšetřovali. Paní Kamarádová říká: „byla to opravdu hrůza, nedalo se tam spát, neustále na nás svítili, řvali na nás, byli jsme týden pořád ve stejném oblečení.“ Poté následoval soud, tehdejší první komunistický prezident Gottwald žádal trest smrti, ale díky rozumnému soudci a skutečnosti, že politické procesy teprve začínaly, dostala paní Kamarádová trest v podobě odnětí svobody na 7 let. Tento trest si odseděla ve věznici v Olomouci, kde byla svědkem mnoha poprav, které se konaly vždy po desáté hodině. Cela, ve které byla internována paní Kamarádová totiž měla okno do dvora věznice, kde stála šibenice. Tato cela nebyla obývána jen paní Kamarádovou, ale i s dalšími trestankyněmi, které skončily ve vězení kvůli krádežím, prostituci anebo vraždám. Na jednu takovou vražedkyni vzpomíná paní Kamarádová: „pamatuji si na vražedkyni, která zabila svého muže, uvažila ho a dala sežrat prasatům, ta s námi v cele trávila poslední noc před popravou, pořád chodila po cele a bylo to hrozně děsivé, vůbec jsem nespala, měla jsem strach.“

Svůj život ve vězení ale netrávila pouze na cele, každý den musela paní Kamarádová pracovat v prádelně nebo na poli, a to často za nelidských podmínek. Pobyt ve vězení se tak podepsal i na zdraví paní Kamarádové. Po propuštění z věznice jí ošetřující lékař sdělil, že kdyby byla ve vězení delší dobu, pravděpodobně by nepřežila. Paní

Kamarádová se dostala na svobodu po půlce trestu, ale na čtyři roky dostala podmínku. Pracovat začala opět v Olomouci, a to ve státním podniku TOS, jako manuální síla.

V zaměstnání se setkala i s další šikanou ze strany totalitního režimu, Státní tajná bezpečnost totiž podstrčila na pracoviště protistátní leták, který kolega paní Kamarádové spálil, ale paní Kamarádová věděla, že tak činit neměl, jelikož ho měl oficiálně zanést na ředitelství. Když do podniku přijela Státní tajná bezpečnost, paní Kamarádová věděla, že je zle. Naštěstí to tentokrát pro paní Kamarádovou dopadlo dobře, tehdejší vlivný ředitel se za ní postavil a jak sama říká: „byl to férový chlap, sice byl ve straně, ale ke svým zaměstnancům se choval vždy čestně.“

V roce 1968 přichází „Pražské jaro“, což je období, kdy dochází k uvolňování komunistické diktatury v Československu. Paní Kamarádová tak využije příležitost a jede se podívat do Prahy do spisu, ze kterého se dozvěděla, že tehdejší udání, díky kterému skončila ve vězení, podala její bývalá nejlepší kamarádka, která pak paradoxně u soudu svědčila ve prospěch paní Kamarádové. V období „Pražského jara“ paní Kamarádová díky svému kamarádovi dostala lepší pracovní pozici. Začala pracovat v kanceláři na oddělení kontroly přepravních tržeb Československých drah, kde pracovala až do odchodu do starobního důchodu.

Paní Kamarádová přiznává, že pobyt ve vězení ji změnil život, zničil jí mládí, ale nikdy ji to nezlomilo, což byl hlavní úkol komunistické diktatury – vyvolat v lidech strach a zlomit je. Po roce 1989 byl případ paní Kamarádové soudně rehabilitován. V roce 2012 vydalo Ministerstvo obrany České republiky osvědčení pro paní Kamarádovou, které potvrzuje její účast a vyznamenává jí za účast v odboji a odporu proti komunistickému totalitnímu režimu.

CHYBOVÁ SVATAVA

Vzpomínání na okupanty

Za pomoci vyprávění energické dámy paní Svatavy Chybové se tímto příběhem přeneseme o pár desítek let zpět, 11 km severozápadně od Olomouce do obce Náklo.

Paní Svatava se narodila v lednu roku 1937 do dělnické rodiny jako druhé dítě z pěti. A právě v Nákle zažila okupaci jak německé, tak ruské posádky. V období od března do května roku 1945 se na Hané vyskytovalo velké množství německých vojáků. Zabírali ty nejlepší grunty, některé jejich majitele vyhnali, jiní pro ně museli pracovat. U "lepších" rodin se ubytovávali důstojníci. V ulici, kde bydleli, byla kromě sokolovny a české fary také řada, v té době nových, domů. V sokolovně, která byla naproti jejich domu, si Němci zřídili nemocnici. Jeden z ošetřovatelů si pravidelně docházel k její rodině pro kozí mléko pro nemocné. V jednom z domů, které obývala rodina Jindráků se právě takový důstojník zabydlel. Předcházela ho pověst velmi přísného člověka. V obci pobýval v té době i Čech, který se přidal na německou stranu. Za své přeběhlictví se styděl a chtěl se spřátelit s tatínkem paní Chybové. Jednou se stalo, že se spolu trochu více opili a po celé ulici z plného hrdla zpívali „MY PRAHU NEDÁME!“. Zřejmě si po alkoholu neuvědomovali, jakému nebezpečí se oba vystavují. Paní Svatava vzpomíná na maminku, jak byla tenkrát rozčilená a volala na ně z okna, ať okamžitě upalují domů, nebo je někdo zastřelí. Stávalo se prý běžně, že se v obci tenkrát střídalo. Za porušování pravidel, za pomáhání ruským zajatcům, za všechno.

Nákelský kostel nemá typicky zastřešenou věž. Místo toho je na jejím vrcholu něco, co připomíná hradby. V těch místech se na konci války usídlili Němci s kulometem a pozorovali odtud jak okolí, tak oblohu. Jednoho dne prolétalo nad Náklem ruské letadlo. Němci po něm stříleli bez zásahu. Tato událost jim pravděpodobně dokázala blížící se konec války a začali v rychlosti balit své věci. Vše vyskládali před domy v ulici, kde byla nemocnice a ve tři hodiny ráno následujícího dne se celá kolona Němců vydala směrem k Olomouci. O pět hodin později, v 8:00 místního času, přiletěla nad Náklo ruská letka a začalo bombardování. Lidé se utíkali schovat do krytů. Spousta z nich měla na zahradě vykopanou díru, která byla přikryta prknem a zasypaná hlínou. To je mělo ochránit před útoky z letadel. V jednom takovém krytu byla toho dne schována i paní Svatava spolu s tatínkem, maminkou, dědečkem a sourozenci. Pro větší pohodlí tam měli nanošené seno a pár prken nahrazujících lavičky. Ostatní obyvatelé

Nákla se ukryli v sokolovně, jež měla velké sklepy, nebo do sklepních prostor domu Jindráků. Namísto německých vojáků, kteří byli již několik hodin na ústupu, shazovali Rusové své bomby na nevinné obyvatelstvo. Jedna z bomb dopadla kousek od kostela, sto metrů od domu rodiny paní Chybové, další na dva domy za školou a třetí v Příkazích. A právě když dopadla bomba za kostel, byla maminka paní Svatavy na cestě přes dvorek na půdu pro seno, aby měly její děti v krytu více pohodlí. Byla odhrožena tlakovou vlnou a nalezena až později svým manželem a tatínkem zraněná. V celé dědině zavládl chaos. Všichni měli obrovský strach. Strýc paní Svatavy jako jediný sebral odvalu a mával za svým barákem bílým prostěradlem směrem k obloze. Tak skončila válka v Nákle.

Pozemní jednotka ruských vojsk se poté vydala pronásledovat německou. A lidé je jako osvoboditele, Rudou armádu, náležitě vítali. Shodou okolností si jako místo odpočinku vybrali právě Náklo a dvorek patřící rodině paní Chybové. Vytvořili si tam provizorní polní kuchyň. O jídlo, které uvařili, se ale na rozdíl od Němců dělili, vzpomíná paní Svatava. Vařili zkrátka pro všechny. Rozdávali cukr, konzervy i salámy (ty ale prý vůbec nebyly dobré!).

O ruských vojácích kolovaly zneklidňující zvěsti. Přítrž špatné pověsti učinil důstojník, jenž měl dozor právě nad vojáky přítomnými v Nákle. Jakmile se dozvěděl, že některý z jeho podřízených obtěžuje místní ženy, “nemaloval se” s nimi a střílel. I přes zdánlivé bezpečí byla po celou dobu jejich přítomnosti v obci starší patnáctiletá sestra paní Svatavy ukryta u svého mistra krejčího. Po týdnu odpočinku se Rusové vydali dál na Olomouc.

Po válce, díky vystěhovávání Němců z pohraničních oblastí, měla rodina paní Svatavy možnost přestěhovat se do Rapotína. Bylo to v roce 1946 a přidělena jim byla jednopatrová vilka s pozemkem přes ulici. Prožili tu společně ještě mnoho dlouhých, i když ne vždy jednoduchých let. Byly ovšem bez válek, samopalů, bomb a okupantů.

VĚRA NAVRÁTILOVÁ

Poslední den války

Bylo mi sedmnáct let, když nad naší vesnicí naháněla německá letadla ta ruská. Neustále hrozilo, že nás Němci budou bombardovat, proto bylo důrazně doporučeno nevycházet z domu. Tatínek ale říkal, že ta letadla musí vidět a přidal se venku k těm, kteří tohoto doporučení příliš nedbali. Já se hrozně bála a celou tu hrůzu jsem sledovala z okna svého pokoje. Jedno ze dvou ruských letadel dostalo zrovna zásah a okamžitě se zřítilo k zemi. Pilot se nemohl zachránit. To druhé se odletělo schovat do lesa a já nevěděla, zda mu to pomůže přežít.

Němci nás skutečně bombardovali. Tatínek dostal zásah do ruky, kterou mu později museli amputovat. Hrozně ho to bolelo, ale doktor říkal, že to jinak nejde. Mě zasáhl kousek střepiny do hrudníku. Byla jsem odvezena s ostatními zraněnými do sklepa. Když jsem se ráno probudila, stála nade mnou maminka a říkala „Dcerunko, je po válce.“ Já se však pořád bála a nemohla tomu uvěřit. Naše vesnice vystrojila tomu mladému chlapci, který se zřítil v ruském letadle, opravdu krásný pohřeb. Nebylo sice kde pohřbívat, protože celý hřbitov byl rozbombardovaný, ale museli jsme mu nějak vzdát úctu. Velký průvod lidí v černém oblečení, živá hudba a zapálené svíčky. Ruský voják nebyl jediný, koho jsme ten den pohřbili. Sestřina nejlepší kamarádka stála při bombardování vedle tatínka a průvod ji nesl v rakvi hned za ruským vojákem. O nějaký čas později se do vesnice vrátil také druhý pilot, který Němcům tehdy uletěl. Asi doufal, že tam najde svého druha, možná vážně zraněného, ale živého. Nicméně byl naší vesnici vděčný, že jsme ho pohřbili.

S tou střepinou žiju dodnes. Operace tehdy nebyla vůbec možná. Měla jsem opravdu velké štěstí, že netrefila srdce, nebo se nezanítila. Ještě donedávna jsem s ní chodila na kontroly. Vyjma toho pravidelného docházení k lékaři mě však našťěstí v životě nijak neomezila. Ani ta střepina, ani válka mi nezabránila mít dlouhý život a velkou rodinu.

VĚRA POUROVÁ

Dárek od Hitlera a skříň s poklady

Ke konci války, to všichni museli pracovat, to bylo totální nasazení. Já, protože jsem dokončila měšťanku, tak mi taky přidělili práci. Bydli jsme tenkrát v Hradci Králové a byla jsem totálně nasazena v továrně na šicí hedvábí. Stála jsem tam u stroje a namotávala nitě na cívky. Potom už nebylo co natáčet, už se odnikud nedováželo bavlněné zboží, tak jsem dělala s knoflíky. Pak už nebylo ničeho nic.

Začala jsem tedy chodit do různých kurzů. Chodila jsem na kurz psaní na stroji a naučila jsem se psaní všemi deseti a těsnopis, a to mě bavilo.

Potom mi můj tatínek našel zaměstnání v závodech Milo. Olomoucké závody Milo... ty už neexistují. Tam, kde je teď Šantovka, tam byly. Byl to obrovský podnik, který měl mnoho výrobních hal a budov. Zpracovávaly se tam olejnatá semena na olej, margarín, mýdlo a takové věci.

Nejprve jsem tam pracovala v účtárně v saldokontě, to jsem ale dělala asi jenom tři měsíce. Potom mě vybrali, abych dělala sekretářku panu ředitelovi. Já jsem nevypadala špatně úplně tehdy, byla jsem tak akorát a ředitelova sekretářka šla na mateřskou dovolenou, a tak jsem tam měla sloužit. To jsem ani nečekala. Měla jsem tam svou kancelář v předpokoji pana ředitele, byla tam i zasedací místnost.

Byla tam skříň, co má padací dvířka, taková registratura. Tam byly úplné poklady!

Závody Milo totiž přidělil vůdce Adolf Hitler svému osobnímu lékaři Theodoru Morelovi. Když byste se dívali na válečné filmy, tak ho můžete vidět v Hitlerově sídle v Alpách. Ale byl to do jisté míry šarlatán, který léčil pomocí různých sedativ a jedů... A ty závody Milo v Olomouci byly osobní dar. On ten doktor, on ty závody nespravoval, on jen občas přijel a byla nějaká ta hostina, jinak on se nestaral. Ale pokud to mělo nějaký zisk, tak ten byl jeho. To víte, nikdo se nezříká, když mu něco dávají.

A v té skříni, v té registratuře u pana ředitele, tam byly všelijaké doklady různé, a tak já vždycky, když ten pan ředitel tam nebyl, tak jsem se v tom chvíli probírala. Tam byly účty třeba, když oni dělali tady v hotelu Palác různé žranice. Tam bylo, co všechno tam měli. Koroptvičky a masa všeho druhu a vína a já nevím co všechno. A byly tam účty od toho všeho, a i jiné doklady tam byly.

Dneska by to bylo do muzea. Já jsem tehda byla ještě mladá, já jsem si to prohlídla a zase jsem to vrátila do těch šanonů, ve kterých to bylo.

Co se s tou skříní stalo potom, to nevím. Ještě tam bylo mnoho ředitelů a i mě potom dali pryč a dosadili tam paní, která byla majorkou STB a všude kam přišla, tak se zdravilo „Čest práci“.

VÍTAZOSLAV LÁSZLO

Od pramene k oceánu

Nebojte se života, všeho, čeho chcete, dosáhnete... „Jmenuji se Vítázoslav László, je mi 83 let, narodil jsem se v roce 1935 v Padáni a prožil jsem velmi pestrý život...“

Jsem Maďar, moje jméno je Győző, ale na Slovensku nezapsali maďarské jméno do matriky, tak ze mě udělali Vítázoslava, celý život jsem Vítázoslav, ale nikdy mě nikdo v životě jako Vítázoslava neoslovoval. Demokracie bývalé Československé republiky, která byla prý jedním z nejdemokratičtějších států, se projevila už v mém jméně, že jsem nemohl být tím, čím jsem byl.

V naší vesnici žily maďarské rodiny, jediný Slovák tam nežil široko daleko na všechny strany. První dva roky školy jsem chodil do maďarské školy, to je můj mateřský jazyk. Potom byla válka a jeden rok nebyla škola, protože Němci byli ubytováni ve školní budově. Po konci války zrušili všechny maďarské školy. Já jsem šel do slovenské školy. Poslali tam takovou mladou učitelku, přímo absolventku, učila nás nejdříve libozvučné slovenské písně, neuměla maďarsky. Učila nás všemu ve slovenštině a já jsem se naučil slovensky. Doted' nevěřím, jak je to vůbec možné, že jsem se to zvládl za takových podmínek naučit. Mluvili jsme různými jazyky, vůbec jsme si nerozuměli, já jsem neuměl ani slovo po slovensky, bylo mi deset let. Postupně jsem zjistil, že už tomu začínám rozumět, ale ústa jsem dlouho, dlouho neotevřel, protože jsem se styděl. Já jsem takový člověk perfekcionista, pokud nevím, jestli to dělám perfektně a správně, tak radši „držím hubu“. Slovenština se mi dodnes líbí, ta libozvučnost, je taková měkká, taková šikovná, jen pro nás maďary je to nepředstavitelně těžká řeč, protože my nemáme rody ani pády a přitom se domluvíme. Zajímavý jazyk, úplně nemá obdoby. Říkají, že je to mimozemský jazyk, že tak mluví mimozemšťané. Na to znám jeden vtip: „Když v Americe dělali projekt atomové bomby, tak v tom středisku pracovalo pět vědců, Maďaři a dorozumívacím jazykem byla angličtina. Když těch pět vědců vyšlo do parku a sedli si na lavici, tak přešli na svoji maďarštinu a všude odposlouchávali agenti, protože to bylo přísně tajné. Když přišli do střediska, tak řekli: no nevíme, máme tam nastavená ta odposlouchávací zařízení, ale oni když vyjdou ze střediska a sednou si na lavičku, začínají mluvit nějakým „čudným“ kódovacím jazykem“.

Od svých desátých let, když přišly velké změny, nechtěl bych se v čase vrátit, protože to bylo neustálé pronásledování, jednak nás jako národnostní menšiny a jednak jako kulaků, hospodářů, kteří měli půdu a zaměstnávali pracovníky. Proto jsem byl největším nepřitelem socialismu a komunismu. Všude mě pronásledovali a nic jsem nemohl, a přitom jsem nic neudělal. Narodil jsem se s děravým srdcem a nemohl jsem dělat žádnou fyzickou práci, protože to srdce „klepalo z posledního“. Operovali mi ho, až když jsem měl skoro padesát let. A kvůli tomu mě po základní škole nechtěli pustit do „měšťanky“, nikde mě za učně vzít nechtěli, protože fyzicky jsem dělat nemohl. Tak jsem odmaturoval na jedenáctileté slovenské střední škole. Když jsem odevzdal přihlášku na vysokou školu, ředitel mi ji roztrhal a hodil do koše, protože nepřítel nemůže získat diplom, to bylo vyloučené.

Na Slovensku jsem se narodil, jen hranice se posouvaly. Na východě žila jedna paní učitelka, ze své rodné obce se ani o kousek neposunula a žila za život v pěti státech. Takže já jsem jeden z těch, kteří se tam narodili a žili tam až do maturity, dokud mě komunisté nevyštvali. Oženil jsem se a bydleli jsme v Senici. Měl jsem maturitu, pracoval jsem v jednom malém podniku obchodujícím se zeleninou jako účetní. Ředitelem tady byl jeden pravověrný komunist, baretku měl s anténou, seděl za stolem a dostal stranický úkol, že musí jednoho poslat dálkově studovat, protože neměl nikoho s vysokou školou. Podal jsem přihlášku a on mi to podepsal, protože neplnit stranický úkol bylo trestáno. Tak jsem dálkově dostudoval inženýra z ekonomiky. Tady jsem se učil česky, protože některá skripta byla jenom v češtině. Naučil jsem se také rusky a německy. Když se mě lidé ptají, kolika jazyky se domluvím, tak říkám, že jich není moc, jen tolik, abych se všude domluvil od Hamburku po Kamčatku. Dostal jsem diplom a v tuto chvíli přišel rok 68, socialismus s lidskou tvář, Dubček, začaly se topit ledy a říkali, že ten socialismus nemusí být tak tvrdý, jaký je. Potom přišel jeden inzerát na hlavního účetního na generální ředitelství. Podal jsem přihlášku na konkurz, přišel jsem tam, šel jsem k řediteli, posadili mě do křesla a řekli: „Máme poradu a občas se Vás na něco zeptáme, například, jak řešíte určité problémy u vás.“ Po poradě byla přestávka na oběd a poté jsem šel za ředitelem a ptal jsem se, kdy bude konkurz, že jsem přijel na něj a on mi jen odpověděl: „Kdy nastoupíte?“ Tak jsem nastoupil, to mi bylo necelých 33 let. Jenže v roce 1968 přijely tanky a znovu byla stranická legitimace důležitější než diplom, začali mě znovu pronásledovat, protože já jsem tu legitimaci neměl, asi se báli konkurence. Z té funkce mě tedy odvolali, dali mě na výpočetní středisko k počítačům. Časy se měnily, když přišel rok 1989, změna režimu. Tak jsem se dožil pádu, začalo svítat na lepší časy a od té doby žiju jako rovnoprávný člověk.

Tancovačky ke konci války aneb v hanáckém kroji

„...ta doba se už nikdy nevrátí, že to bylo takový všecko pospolitě....večer se sedávalo, vykládalo se, každé vzpomínal, co bylo, jak bylo. To dneska takový to přátelství to už není. Teď jak se říká, každý se zavře a hotovo a neznáme se“, svěřila se mi paní Zdenka, klientka Centra denních služeb (Sociální služby pro seniory Olomouc, p.o.).

Z jejího poutavého životního příběhu, který by vydal na knihu, jsem vybrala dva momenty - vzpomínky na tradici tancovaček a také vyprávění o nelehkých chvílích při cestě vlakem - za protektorátu.

„...každou tu sobotu se někde prostě jezdilo na nějaký ty oslavy a tak všude ty tance se ty hanácký kroje, to se půjčovalo, až já nevím odkud, protože každý neměl ten kroj, tak to se půjčovalo.

Tancovačky, (...) to bylo tak ke konci té války, (...) dycky na tym humně (...) měli takovou velkou místnost a přes tu zimu měli ty hospodářský stroje, tak to se vydělalo (...) v sobotu bývaly jako ty tancovačky. To bylo všecko pozavíraný, nikde nic nebylo vidět.

A to říkám to bylo takový. Prostě není to já nevím no tak, člověk se na to jinak dívá. Ale takový nějaký to jak dneska hned spolu jdou a nikde nikdo, že ale tenkrát to bylo takový všecko dohromady. Já nevím, třeba pět kluků a já nevím šest děvčat, ale všecko to bylo takový prostě kamarádství. No taková jiná ta pospolitost byla jak dneska, teď se to nedá přirovnat.

Já jsem měla myslím 3 ty bílý spodničky a navrchu jsem měla červenou, tu vrchní jsem měla červenou a dole byl jenom takové bílé proužek dokola. Jinak jsem měla ty rukávce takový bohatý, tady to mělo ještě, ten rukáv byl takovou jako stužkou staženej, aby byl takovej. No a tady ten krejzlík, že kolem krku, no a teď k tomu byla taková jupka. Popisuje paní Zdenka hanácký kroj. A na té jupce ta poslední sukně byla teda naškrobená, to bylo hodně a na té jupce, nevím, tak tam vzadu na těch zádech nebo tak nějak byly dva takový polštářky a to bylo prostě, aby ta sukně tak nějak držela. Popisuje paní Zdenka.

Kromě těchto radostných vzpomínek z období konce války se jí stále vybavují pocity nejistoty a strachu, které zažila během cesty vlakem přes Sudety, když za protektorátu jezdili na pouť.

„...chodil průvodčí, zatahovaly se ty rolety ve vlaku, všechno se muselo pozhasínat, jelo se potmě, až jsme prostě přejeli ty Sudety a přijeli jsme zas na ty Čechy, tak se mohlo teprve zase otevřít a rozsvítit. Říkám přes ty Sudety se jezdilo potmě, tam se nesmělo, takže jsme ani nevěděli kudyma jedeme. Tam na té Svaté Hoře, (...) tam vždycky zpívali, ale hrozně pěkně tu písničku Otče náš, ale to bylo tak pěkně zpívané. A v tym Olomouci, to chtěl ten jeden, co taky s náma jezdil, tak to chtěl dát taky dohromady, no ale ten taky byl tenkrát zavřenej, (...) katoličtí, no taky si užili svoje za toho protektorátu. Tak byli zavření a (...) tak už to nedal dohromady. Sděluje mi i tuto bolestnou zkušenost paní Zdenka. Velmi si vážím její otevřenosti vyprávět svůj životní příběh a umožnit tak čtenářům dozvědět se, třeba na chvíli zastavit a zamyslet se...

ALŽBĚTA KOMŮRKOVÁ

Rumunsko-česká bojovnice

Paní Alžběta pochází z Rumunska, konkrétně z oblasti u maďarských hranic, kde se v té době sdružovali nejen Rumuni, převážně to ale byla oblast cizinců, zejména Slováků. A její životní příběh začíná právě v jedné malé vesničce v Rumunsku. Svůj příběh začíná slovy:

„Doma jsme mluvili slovensko-rumunsko-maďarským jazykem. Byly jsme doma s maminkou čtyři děti – tři holky a jeden kluk. Maminka nás vychovávala sama, protože tatínek zemřel, když měl 29 let, maminka měla tehdy 27 let. Nejmladší sestra se narodila až 4 měsíce po tátovým pohřbu, protože v té době s ním byla maminka těhotná. Poté se už víckrát nevdala a žili jsme sami. Abych mamince pomohla, já jako malá holka jsem měla na starosti naši drobotinu (nejmladší sourozence) a proto jsem už od 10-ti let musela umět vařit a hospodařit, abych se mohla postarat o ty mladší.

Jenže, když mi bylo 15 let, nechtěla jsem sloužit bojarům, kteří u nás v té době působili, ale chtěla jsem být soběstačná a něčím se vyučit. Protože jsem se nechala zlákat vidinou svobody, přihlásila jsem se k tomu, abych mohla vyjet za prací. Doma jsem se hned nepřiznala, ale když přišel rozkaz, že máme nastoupit a že se pojedje, tak jsem musela s pravdou ven. Maminka musela podepsat papíry, kde potvrzovala, že s tímto rozhodnutím souhlasí, protože jsem nebyla plnoletá. Obě jsme to oplakaly. Maminka mi vyčítala, že odcházím a že ji opouštím v době, kdy mě nejvíce potřebuje. Ale já chtěla jít svou vlastní cestou.

Vyjeli jsme 7.10.1947 a ubytovali nás v Berouně u Prahy, tehdejším koncentračním táboře a odtamtud nás rozdělovali po celé republice. Mě poslali do brusírný skla v Jablonci nad Nisou, kde jsem se naučila brousit sklo. Přesto, že se jednalo o Čechy, v brusírně pracovali především Němci a já jsem se s nimi nedokázala domluvit, protože jsem němčinu neuměla. A když byla svačina, tak si všichni sedli do hloučku a povídali si a já byla sama, protože jsem jim nerozuměla. Nebylo to lehký.

Pak jsem se ale ocitla v Šumperku na internátě s dalšími 40-ti děvčaty. Hodně jsem četla a díky tomu jsem se naučila perfektně česky a také jsem začala chodit do podnikové školy, kde jsem se vyučila tkadlenou. Dělal jsem krásné věci. Dokonce i pro Brusel. Pracovala jsem s jednou paní na směny, kde se tkalo povlečení a různé povlaky. Řekla mi, že když si budu hledět kvality a budu odvádět dobré výkony, tak si s ní vydělám, no a já jsem si skutečně vydě-

lávala, byla jsem mezi stovkačkama a v roce 57, kdy se ještě nikdy nikam nejezdilo, tak jsem byla dokonce i v Bulharsku na rekreaci za odměnu. Jednoduše jsem se snažila být užitečná a hledět si svého.

Tak jsem i za čas potkala svého manžela. Mě bylo 19 a jemu 21. Vzali jsme se 28. dubna a měli svatbu, na kterou jsme si museli sami vydělat, ale stálo to za to. Měli jsme tři sny, teď už žije jen ten nejmladší. Druzí dva zemřeli. Všichni ale byli velice úspěšní, hodně cestovali a pracovali po světě. Dělali mi jen samou radost, taky po sobě zanechali i vnoučata. Celkově mám osm vnuků a dvě vnučky. A těch pravnoučat... ty nemám ani spočítané. Všichni se ke mně hlásí. Nemám s nimi žádné problémy.“

Přesto, že její život nebyl lehký a paní Alžběta si prošla velkými trápeními, jako byla její samota v začátcích při příjezdu do nové země, či smrt synů, mohla se vždy spolehnout na svou rodinu a přátele, které si během let našla a věděla, že v nich má oporu. Ale také svou poctivostí a pracovitostí si vybudovala pěkný život. A i když ji osud často zkoušel, paní Alžběta v sobě stále měla a má tu nezdolnou patnáctiletou Rumunsko-českou bojovnici, která chtěla být svobodná a která ji pomohla všechny nástrahy života zvládnout.

ANEŽKA ROUBALOVÁ

Život s láskou k hasičskému sportu

Jmenuji se Anežka Roubalová a narodila jsem se 27. 3. 1934. Svůj život jsem prožila v Rokytnici u Přerova. Vyrůstala jsem v rodině koláře. Přestože jsem byla na tatínkovo povolání pyšná jako na živnostníka, někomu jinému se tatínkova činnost nelíbila. Během svého dětství jsem zažila například druhou světovou válku. Naštěstí jsem žila na vesnici, kde jsem jako dítě válku nějak zvláště nepostřehla. Z tohoto období mi utkvěla situace, kdy jsem šla s kamarádkou k zubaři. Na cestě domů jsme spolu potkaly vojáky, ještě teď si pamatuji, jaký strach jsem měla.

Po ukončení měšťanky jsem já a mí spolužáci vybírali učiliště, které nám poskytnou vzdělání k budoucímu povolání. Já směřovala k oboru kuchařky, avšak díky těm, kterým se nelíbilo, že tatínek pracuje jako živnostník, jsem se vyučit nemohla. V mém mládí se ale našla jedna, pro mne významná, srdeční záležitost. Byl to sbor dobrovolných hasičů, který posiloval občanskou angažovanost u nás v Rokytnici u Přerova. Dodnes pamatuji na můj třítydenní výcvik v Olomouci, který mi poté umožnil cvičit malé žáky hasičů a jezdit s nimi po různých okresních soutěžích. Kolik bylo radosti, když jsme vyhráli? Mnoho. Tato aktivita mi dala spoustu pozitivních vzpomínek, které si přehrávám do dneška. Jednou z těch vzpomínek byl pobyt na chatě, který byl formou tábora pro malé děti, které jsme cvičili.

Záliba v hasičském sportu mi dala nejenom tyto krásné zážitky, které jsou dodnes živé v paměti, ale také to byl náš společný koníček s manželem Jaroslavem. Naše láska však začala netradičně, a to trochu smutně a opět v tom hráli roli ti, co mi bránili vyučit se. Odsoudili mého muže ke 2 a půl roku vězení. Ptáte se proč? V té době se o důvodech, proč je člověk uvězněn, nemluvilo. Dnes vím, že za to mohly letáky, které nesouhlasily s tehdejším politickým režimem. Jaroslav byl odsouzený jako mladistvý. Vzpomínku z tohoto období si vybavuji, když jsme ho jeli navštívit do Prahy s jeho rodiči. Byla to moje první cesta do Prahy vlakem a s mým, ještě v té době budoucím mužem, jsem neměla možnost ani mluvit. Pouze jsem ho viděla při představení divadla, které secvičili s ostatními vězni. Můj manžel ale ve vězení ukázal, že je šikovný a pracovitý, proto si ho jeden "bachař" vybral jako svého osobního řidiče. Díky této možnosti pro něj trest nebyl tak strašný. Naše láska vydržela i přes tento těžký čas. Po této etapě, kdy se manžel vrátil domů z vězení, jsme budovali naše společné rodinné

zázemí, do kterého se později narodily i naše děti. S manželem to byl krásný život – žili jsme spolu dlouhých 61 let. Spjovaly nás nejenom společné zájmy, kterými byli dobrovolní hasiči, ale také společné vyznání víry.

To, že byl manžel výborný hasič, svědčí i řád Tita Kršky s nejvyšším vyznamenáním Moravské hasičské jednoty za celoživotní práci v požární ochraně a dlouhodobé zásluhy o rozvoj dobrovolné požární ochrany. I přesto, že v mém životě bylo hodně těžkých chvil, a to třeba díky politickému režimu, jsem vždy měla ve svém životě rodinu, o kterou jsem se mohla opřít, a tak žít stále krásný život.

EMÍLIE KADLECOVÁ

Moje první a jediná láska

S manželem jsme se poznali tak, že já, když jsem chodila do školy, tak tehdy byla ještě tabulka. Psali jsme v té době křídou na tabulku a u té tabulky visela na špagátě houbička, kterou se tabulka utírala. Chodila jsem takovou uličkou kolem vody, jmenovalo se to Vrby. A když jsem chodila ze školy zpátky, zrovna naproti té uličky měli oni dům. On byl o devět roků starší, jak já.

Vždycky stál ve dveřích a já jsem se ho tak bála. On byl takovej velikej. Když já jsem měla rok, tak on měl devět. A když já jsem šla do školy od šesti, tak on už byl mladý muž. Já jsem vždycky přes ten most kvapem utíkala a on mě říkal: „*Já jsem se tolik nasmál, ta tabulka ti tak hrkala a houbička lítala (smích), jak jsi přede mnou utíkala*“. Ale pak jsme se dali dohromady až na zábavě. To bylo stejně takové seznámení, skoro nic. Za války měli Němci v jejich stodole lazaret a jeho maminka doma spadla a zlomila si obě nohy. On za svou maminkou jezdil z Lobodice lesem do Přerova do nemocnice a dával jí krev z žíly do žíly. Když už to bylo po několikáté, tak byl potom strašně zesláblý, a proto od těch Němců chytil Tyfus. A byl třičtvrtě roku v nemocnici, tam jsme k sobě ještě více přilnuli. Já jsem tam za ním jezdívala, když už jsme se trochu znali. Přímou za ním ale ne, jen přes okno, protože to bylo ohrožující.

Sedmnáctkrát měl operovanou nohu. Jeho tatínek mi vždycky vykládal, že mu tu nohu chtěli uřezat, ale on to nechtěl dovolit, protože to byl jeho jediný syn. Tak tehdy jeli až do Brna za profesorem Petřivalským a dovezli ho do Přerova do nemocnice a ten mu tu nohu zachránil. To bylo za války, tak mu zavezli celý prase (smích). Potom když přišel, jsme spolu chodívali víc a víc. On chodil k nám a já k nim. Sedmnáctého listopadu jsme měli svatbu v kostele. Po válce nebylo nic k mání. Maminka měla známého Žida. Po válce se vrátil a měl kdesi schovaný sklad s látkami, byl obchodník. Dal mamince látku, ze které mi švadlena ušila svatební šaty. Měli jsme velkou a zajímavou svatbu (smích). Oba jsme pocházeli z hospodářství, ale můj muž měl hospodářství větší a měli koně. Měli jsme poslední kočárovou svatbu. Pak už se jezdívalo v autech.

Dva kočáry byly s černými koňmi, ve dvou kočárech byli bílí koně a v dalších dvou kočárech byli hnědí koně. Měli jsme tam takového souseda, ten po válce posbíral vše, co střílelo a tak. Chtěl mi udělat na svatbě takovou slávu a nalíčil střílení. A když jsme

nasedli do kočáru...taková rána. Koně se splášili a letěli ne na most, ale vedle mostu do řeky. Najednou jsme viděli, jak jim ujíždí nohy ze svahu a už jsem se viděla ve vodě. Nakonec je chlapi zachytili a vše dobře dopadlo, ale bylo to strašné.

Můj muž byl jedináček, ale byl strašně hodný. Nepil, nekouřil, do hospody nechodil, jen když měli schůzi, a to byl za chvilku doma. Byl velice hodný, měla jsem krásný život. Sice práce bylo...no, ale když je pohoda, tak to všechno jde.

FRANTIŠEK KŘEPSKÝ

„Vším, čím jsem byl, byl jsem rád“

Narodil jsem se před devadesáti lety, což znamená, že jsem část dětství prožil ještě v první republice. A dětství to bylo opravdu krásné, hravé ale zároveň velmi chudé. Vyrůstal jsem na vesnici, můj otec pracoval na trati, maminka byla doma a starala se o naše menší hospodářství. Otec byl mimo jiné také pachtýř, tudíž jsme měli několik pozemků a k tomu krávy, husy, kachny a další hospodářská zvířata. Do školy jsem začal chodit v roce 1935, to byl prezidentem ještě Masaryk, krátce poté abdikoval a prezidentem byl zvolen Edvard Beneš. Pak přišla válka, Německo zabralo pohraniční území a vznikla tzv. druhá republika. Žili jsme v protektorátu a bylo to velmi nelehké období, ale docela bohaté na zážitky, zvláště pro nás děti. Jednou jsme dokonce u nás doma schovávali partyzána slovenského národního povstání, který utekl během převozu do věznice Mírov. Byl u nás celých šest měsíců, od února do září, tedy do konce války. Toto je snad můj největší zážitek z dětství. Po skončení války mě jako šestnáctiletého kluka fascinovaly hromady munice, které byly snad úplně všude. Když si vzpomenu na to, co všechno jsme s kamarády vyváděli, podivuji se nad tím, že jsme to všichni přežili ve zdraví.

Ve škole mě to vždycky bavilo, jenomže dostat se na gymnázium nebo do tzv. měšťanky nebylo úplně jednoduché a já to štěstí neměl. Vyučil jsem se tedy zámečníkem, bavilo mě to, a protože jsem se i v tomto řemesle osvědčil, šel jsem studovat vyšší průmyslovou školu železniční do České Třebové, kde jsem strávil čtyři roky. Krátce po maturitě jsem musel na vojnu, tedy do školy pro důstojníky v záloze do Pardubic, kde jsem byl dva roky. Později jsem byl vojákem u správní dráhy, kde jsem organizoval a zabezpečoval přepravy vojáků po železnici. V podstatě celý svůj život jsem pracoval u železnice.

Mimo jiné jsem miloval vážnou hudbu, a protože jsem měl cestování vlakem zadarmo, tak jsem často jezdil na představení do Prahy. Zvláště jsem si zamiloval operu Rusalka, díky ní jsem vlastně poznal svojí životní lásku. Klukům na internátě jsem říkával: „hoši, kdybych já tak poznal holku, která by mi zazpívala árii Měsíčku na nebi, hned bych si ji vzal“. Po čase jsem potkal svojí budoucí manželku, studovala v prvním ročníku na JAMU operní zpěv, a Rusalku mi jednou opravdu zazpívala. Po nějaké době jsme se vzali a byli spolu krásných 61 let. Zemřela před několika lety po

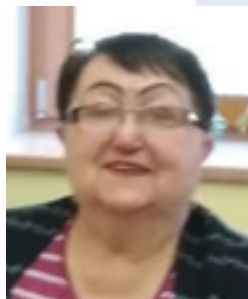

těžké nemoci. Máme spolu dva syny, kteří jsou velmi hodní a jsem na ně pyšný, jeden dokonce pracuje taky u železnice, hold geny jsou geny.

Vším, čím jsem ve svém životě byl, byl jsem rád. Vše jsem dělal naplno a nejlépe, jak jsem uměl. Všechny životní potíže jsem dokázala přijmout, život jsem bral zkrátka takový, jaký byl, jaký je. A prožil jsem krásný život, to bezpochyby. Ale přesto, pokud bych měl možnost něco ve svém životě změnit, vybral bych si jiné povolání. V dětství jsem byl vážně nemocný, měl jsem zánět pobřišnice, a když jsem se z toho po nějaké době dostal, řekl jsem si, že půjdu studovat medicínu. Bohužel přišla válka a tu příležitost jsem nedostal, rozhodla za mě doba.

IRENA DOKOUPILOVÁ

Když se třásla zem

Příběh, který paní Ireně Dokoupilové (narozené 1. 12. 1932) utkvěl v paměti, se odehrával v době, kdy byla ještě malá holčička. Od tří let žila paní Irena na vesnici se svou tetinkou, se kterou byla pro její osamělost. Ostatní sourozenci i s rodiči bydleli ve vesnici za řekou.

Podél této řeky vedla nová státní asfaltová silnice pro německá vojska. „To bylo tenkrát plánovitě,“ povzdechla si paní Irena, „plánovali dopředu, že tama po té silnici pojede vojsko.“ A tak se také stalo. Jednoho dne německé vojsko nejen přišlo po silnici, ale ve vesnici už i zůstalo. Ve vesnických obydlích obsadili největší pokoje. „Naše maminka jim musela přenechat svou postel a sama ležela jen v kuchyni.“

Pro lid tak začalo kruté období. Němečtí vojáci si kromě domů přivlastňovali i všechno jídlo. Bezpečí, které kdysi lidé ve vesnici pociťovali, se vytratilo kamsi do neznáma. Bylo náročné žít ve dne i v noci. Bez ohledu na věk byli obyvatelé vesnice nuceni pomáhat německým vojákům. „Byla jsem ještě děcko, když jsem kopala zákopy pro německá děla.“ Přes noc zase kvůli letadlům museli být vesničané v úplné tmě, aby piloti nezjistili, že je tam nějaké obydlí a nesnažili se je zničit.

Společně s bezpečím také odešli muži, kteří se stáhli do okolních lesů. „Jak ti tam měli těžké živobytí. Byli téměř pořád hladý. Jen čas od času přišli zpátky v noci do vesnice, aby si něco málo na jídlo od své rodiny vzali, ale pak opět odcházeli zpátky.“ Noční návrat do vesnice se některým z nich stal jednoho dne osudným.

Jedné noci partyzáni zjistili, že němečtí vojáci nocují v tanečním sále staré vesnické hospody. Němci nebyli připraveni, a v tu noc byli rukou partyzánů zabiti. Zprvu to vypadalo, že se partyzánům z tohoto činu podaří vyváznout bez potrestání. Opak byl však pravdou. Nepřítele může člověk najít i mezi svými lidmi, což se stalo i tamějším lidem. Někdo z vesnice řekl německým vojákům, kde partyzáni spí. „Přišli se jen schovat, trochu ohrát,“ podotkla paní Irena tichým hlasem, „byli to naši kluci a oni je zas všechny pozabíjeli.“

Všechno utrpení naštěstí jednou končí, a tak ani němečtí vojáci nezůstali ve vesnici navždy. Musely však uplynout dvě nekonečné zimy, než byli konečně zahnáni. Za účelem jejich vyhnání se partyzáni spojili s naším vojskem a postavili se jim. A tak státní silnice, která do vesnice původně německá vojska přivedla, musela ustát také jejich zběsilý útěk. „Na té silnici to jen rachotilo. To se třásla zem. To se chvěla zem.“ vzpomínala paní Irena.

JOSEF VESELÝ

Láska, kterou spojilo divadlo a hudba

Můj příběh začíná u rodičů v prvo-válečné Praze. Otec se na následky zranění dostal do Prahy, kde se seznámil s matkou a společně se jim narodili dcera Jiřina a syn Josef – já.

Již od dětství jsem měl rád divadlo a hudbu. Hrával jsem loutkové divadlo i představení pro dospělé. Studoval jsem gymnázium v Litovli, po gymnáziu jsem se dostal na vysokou školu do Olomouce, kde jsem studoval bohemistiku (český a ruský jazyk). Chtěl jsem také pokračovat ve studiu hudby, a to na pražské vysoké škole, avšak doba a politický režim mi to neumožnily. V 50. letech jsem nedostal povolení k dalšímu studiu mé vysněné hudby.

Po neumožnění studia na další vysoké škole jsem byl nucen odejít do pohraničí, a to až do Kadaně, kde mi přidělili práci. Pracoval jsem jako středoškolský učitel na průmyslové škole. Do Kadaně jsem přišel se svou manželkou Liduškou. Lidé v Kadani nebyli moc dobří, avšak člověk si zvykne. Přátel se stejnými názory jsme tam měli velmi málo, jenom asi tři. Nicméně i přes to jsme zde strávili 7 let života a to až do chvíle, než přišla Lidušce zpráva, že její otec zemřel a její nemocná maminka tak žije v domě sama. Rozhodli jsme se tedy přestěhovat do Sušic u Přerova ke tchýni. Tak jsem se v Přerově na gymnáziu mohl opět vrátit k oboru, který jsem vystudoval. Začal jsem učit na místní škole češtinu a ruštinu. Společně s Liduškou jsme založili dramatický kroužek pro žáky. Nacvičili jsme mnoho her, Liduška dělala to nejdůležitější, měla na starost věci divadelní – přípravu studentů a já technické věci a hudební přípravu. Hráli jsme mnoho her a s jednou hrou od Čechova jsme se dostali až do celostátního kola divadelní soutěže, kde jsme sice nevyhráli, ale už to, dostat se tam, byl pro nás obrovský úspěch. Tehdejší režim po nás vyžadoval hrát víc ruských autorů, proto jsme po roce 1968 začali hrát hru Andělé od autora B. Vasilijeva. Nejprve jsme tuto hru hráli v místní sokolovně a měli jsme obavy, že na takovou hru nepřijdou lidi. Avšak byli jsme mile překvapeni. Lidem se to líbilo a tleskali.

Po smrti manželky Lidušky jsem žil dalších 10 let s Maruškou, se kterou jsem se poznal v divadle v hledišti. S tou jsme se přestěhovali do Tovačova, kde jsem začal působit na Gymnázium Jakuba Škody v Přerově. Učil jsem zde i dramatickou přípravu.

Vzpomínám si na mnoho jmen svých žáků a i někteří žáci na mě, což dosvědčuje například kniha s věnováním od bývalé studentky, kterou mám vystavenou mezi svými cenostmi. Učil jsem zde až do odchodu do penze. Škola mě využívala i následně jako penzistu a to pro suplování a učení žáků na zkrácený úvazek.

Další má silná záliba byla filatelistika. Měl jsem nespočet poštovních známek. Po roce 2000 jsem sbírku ponechal v Sušicích a zde v domově jsem si nechal jen pár kousků.

LUDMILA KORČÁKOVÁ

Příběhy z myslivosti

Paní Ludmila se narodila v roce 1941 ve vesnici Čelechovice, kde žila, než potkala svého budoucího manžela. Prožívala tedy velkou radost, když dostali možnost se zabydlet v bytě v v panelové zástavbě, kde žila do té doby než se přestěhovala do domova pro seniory.

Svou první lásku poznala v autobuse, kde na trase do Prostějovského pivovaru byl řidičem její budoucí manžel, byť jak s úsměvem paní Ludmila podotýká, že to nebyla láska na první pohled. Přesto paní Ludmilu každý den vozil do pedagogické školy pro učitele na Vápenici, kterou později přerušila a přešla na studium v Přerově pro mateřské školy. Netrvalo dlouho a mladý pár v roce 1960 uzavřel sňatek. Již o rok později se jim narodil syn. Ten úspěšně vystudoval strojní průmyslovou školu. Manžel začal pracovat na národním výboru v Kostelci a paní Ludmila v mateřské škole. Mezi své nejmilejší okamžiky řadí paní Ludmila různé výlety a dovolené s rodinou a především možnost chodit na hony. Celé manželství však po 18 letech skončilo rozvodem.

Po třech letech paní Ludmila uzavřela druhé manželství. Svého muže potkala na zmíněných honech. Vždy totiž projevovala zájem o myslivost a honů se i sama účastnila. Svými slovy popisovala hony jako přátelskou akci, kde naháněla zvěř klacikem dopředu myslivcům, mezi nimiž se nacházel i její budoucí manžel. Paní Ludmila mívala ušitý zelený kostým, zkoušky ani pušku neměla, nicméně být náhončí ji moc bavilo. „Byla jsem děvče plného života“, prohlásila. Na hony vzpomíná jako na přátelskou akci. „Nejednalo se o nějaké opíjení, ale někdy proběhla i nějaká ta štamprlička. To teď už nejde, protože se vše řídí podle předpisů. Pamatuju si, že jednou, když jsme měli závěr na Běleckém mlýně a byla Pějme píseň dokola okolo stola a já chtěla zamachrovat, tak jsem začala s písničkou, kterou jsem učila své žáčky ve školce Zajíček ve své jamce a najednou jsem si nemohla vybavit slova. Byl to prostě trapas jak vidle před těmi čtyřiceti účastníky“. S kamarádkami, které paní Ludmila znala díky honům a podobným akcím, se ještě 14 let aktivně podílela na zpívání ve sboru Vlasta, který má 130letou tradici. Dodnes jsou ve spojení. Všechny měly stejné sukně, vždy se shodly na tom, že je úžasné mít možnost tak cestovat.

Stejně jako její bývalý manžel, tak i její druhý manžel již zemřel. Po této smutné

události žila paní Ludmila chvíli společně se svým synem a maminkou. Později již jen s maminkou, a když zemřela i ona, přestěhovala se domova pro seniory. Zde ji navštěvují vnoučata a snaží se žít aktivně i kulturně.

MILADA KODYMOVÁ

Najednou šel proti mně voják a já vidím, že je to můj táta

Jmenuju se Milada Kodymová a narodila jsem se v Olomouci 8. listopadu 1931 Anně a Václavovi Smrčkovým. Neměla jsem žádné sourozence, i když jsem si je přála. Moji rodiče se neměli špatně. Otec jezdil denně na kole do Žižkových kasáren, byl rotmistr a jezdil s koňmi. Pak začala válka. Odstěhovali jsme se na Nové Sady. Tatínka nám povolali do války do vládního vojska, kde byl asi rok a já zůstala s maminkou sama.

Ze války byla máma zaměstnaná na Nových Sadech v mlékárně u jedné známé, kde nalávala mléko. Každý mohl dostat jen šestnáctinku mléka. Když to šlo a měla, tak někomu trošku přilila. Před domem nám byl vybudován kryt, který zakrýval sklepní okno. Ten kryt sahal až k oknu v přízemí a my jako děcka jsme na něj lezli, skákali a dělali všelijaké hlouposti. Měli jsme ten kryt blízko okna a tam mohl kde kdo špehovat. A kdyby k němu někdo dal ucho, tak by slyšel, že posloucháme rádio. Dávali tam, jak válka postupuje, kolik je mrtvých a zraněných. Já jsem tehdy měla těch 13 let, a tak jsem říkávala mámě, aby to rádio nepouštěla. Kdyby to totiž ti „hakoši“ (nacisti) zjistili, nebo by nás někdo udal, přišli by nás zatknout. Tak já jsem měla vždycky jako malá strach, aby mě a mámu nesebrali.

Jednou jsem tak hleděla z okna a najednou šel proti mně voják. V rukou měl balíky, na zádech taky a já vidím, že je to můj táta! Tak to víte, už jsem byla z krytu dole a už jsem za ním letěla. On, jak mohl, tak mě vzal do náruče a kousek mě nesl. Byl šťastný, že mě vidí a já že vidím jeho. Přišel s americkou armádou. Byl totiž s vládním vojskem poslán na italskou frontu, odkud utekl a dostal se do Anglie. V mlékárně se mezitím o tom hned někdo dozvěděl, a řekl mámě, že se vrátil její muž. Máma z toho byla taky úplně vedle.

Poté jsme se vlakem vydali na slavnostní průvod (defelírku) do Prahy, kterého se účastnil i pan prezident Eduard Beneš. Ten vlak byl úplně plný. Stáli jsme jeden proti druhému, dýchali si do tváří, protože všichni tu slávu chtěli vidět. Bylo nás moře. U známého v Praze jsme jen na chvíli poseděli, neměli jsme si kde lehnout. Trošku jsme se umyli a zdřímli a za dvě hodiny jsme se šli dívat na ten pochod. Viděli jsme prezidenta E. Beneše a našeho tátu na tanku. Po akci jsme jeli vlakem zase domů. Táta byl po válce zaměstnaný na hradě a jezdil s četou pana prezidenta do Náměští nad

Oslavou, kde měl pan prezident své letní sídlo. Táta mi napsal, abych se přijela na pana prezidenta podívat. Nelenila jsem a vydala se za ním do Prahy, kde jsem měla možnost vidět jej v kočáře s manželkou Hanou Benešovou projíždět ulicemi. Byl to nezapomenutelný zážitek.

Vystudovala jsem rodinnou školu a později si dodělala pedikérský kurz a začala pracovat jako pedikérka. Práce pedikérky mě velmi bavila. Vdala jsem se a mám dva hodné syny. Hodně jsem cestovala a s manželem jsme si vždycky vyšli vstříc. Svůj život jsem prožila hezky, nic bych neměnila.

MIREK MUCHA

Letem životem pana Muchy

Pan Mucha se narodil a žil 20 let v Kostelci na Hané, než byl odtud vystěhován. Vyrůstal ve vlastenecké rodině, která se skládala ze tří synů a rodičů. Pan Mucha byl z dvojčat, dále měl i staršího bratra. S oběma sourozenci vycházel a měl pěkný vztah. Ve svém volném čase působil jako skaut a sokol. Starší bratr byl předseda KSČ ve vojenské akademii v Praze, po podepsání protestu ho ale vyhodili. Dále pak jeho bratr působil jako sociolog v brandýských strojárnách. Tatínek pana Muchy byl čestný občan Kostelce, dokud ho komunistická strana nezavřela za rozdávání letáčků ke svobodným volbám. Spolu s ním poté zavřeli i celý výbor Sokola. Pan Mucha dále vzpomínal, že následně z budovy Sokola udělali místní jednotu.

Pan Mucha vychodil Obchodní akademii v Prostějově. Jeho první zaměstnání bylo v živnostenské bance v Olomouci. Zde působil, dokud nenastoupil na vojnu. Poté přišlo na pana Muchu udání, že pochyboval o smrti Jana Masaryka. V důsledku toho byl vyloučen z důstojnické školy, a proto byl označen jako první politicky nespolehlivý občan. Za trest mu uložili nesmyslnou práci, kde kopali silnice a následně je zase zahrabávali, jen aby neměli o čem přemýšlet. Jako další práce trestu bylo stavění památníku padlých, exhumování mrtvol a kopání hrobů.

Po vojně pracoval v hutnictví, kde byl 3 roky a poté si našel místo inventurníka až do svých 50 let. Přestěhoval se do Prostějova, kde působil jako vedoucí prodejny v kasárnách. Během svého života také pomáhal v archivu Židům, kteří se vraceli z koncentračních táborů, hledat svůj majetek. Po odchodu do důchodu pracoval jako pochůzkář v Kroměřížských plynárnách, kde byl 10 let. V té době začaly i zdravotní problémy. Proto pan Mucha po skoupení plynárny Němci odešel a už jinou práci nehledal.

Pan Mucha měl celkem 5 dětí. S první ženou měl dvě děti, s druhou ženou měl také dvě děti. S třetí ženou se seznámil již během studia na Obchodní akademii, přičemž jeho žena Jarmilka v tu dobu navštěvovala Obchodní školu. S ženou Jarmilkou si prošli obtížnou situací, kdy jim při prvním porodu zemřela dcera kvůli nedostatečné lékařské péči, a to přímo na sále. Poté se jim ale poštěstilo a do roka se jim narodil zdravý chlapec, který svého tatínka denně navštěvoval a těšil ho svou přítomností i v samotném centru sociálních služeb.

V důchodovém věku si oblíbil koníček, a to kreslení známek z celého světa, které vyšly. Jednalo se o 134 známek uložené v péroových deskách. Také rád luštil těžké křížovky a hádanky. Panu Muchovi bylo 94 let. Byl to velmi veselý a milý člověk. Po celou dobu rozhovoru byla pozitivní atmosféra doprovázená vtipy.

VOJTĚCH DLOUHÝ

Pár krásných chvil ve službě pohraničního vojáka

Pan Vojtěch Dlouhý se narodil roku 1937. Vystudoval Vyšší průmyslovou školu strojnickou v Olomouci, kde se také seznámil se svou nynější ženou. Seznámil se s ní ve svých 15 letech a vzal si ji za ženu hned poté, co se vrátil z vojenské služby v roce 1959. Pan Vojtěch žije se svou ženou krásných 60 let a jejich vtaž je stále velmi krásný a plný lásky.

Většina životních vzpomínek pana Vojtěcha je spojena s vojenskými cvičeními, které musel v letech 1956–1965 absolvovat. Z jeho prvního měsíčního vojenského výcviku vyšel pan Vojtěch jako prostý voják, jelikož měl v té době nevhodné poznámky, které se jeho velitelům nezamlouvaly. Byl tedy následně za trest suspendován na jihozápad Slovenska do oblasti Záhoří. Tam tehdy působil jako pohraniční voják. Říká, že díky jeho poznámkám, které byly proti tehdejšímu režimu, neměl možnost dostat povýšení a vedení k němu bylo vždy velmi tvrdé. Během své vojenské služby tedy neměl pan Vojtěch zrovna na růžích ustláno.

Jednou za čas vojáci pohraniční stráž dostávali vycházky. V místě, kde sloužili, však nebylo mnoho možností, kam během vycházky zajít. Poblíž byla jen jedna malá vesnička, která se jmenovala Suchohrad. Vesnička byla opravdu velmi malá, nacházelo se tam pouze 40 domečků a jedna zakouřená hospoda, kde se vojáci čas od času rádi zdrželi. Povykládali si tam s ženami a starousedlíky Suchohradu, kteří tehdy mluvili záhoráckým nářečím. Jednoho dne šel pan Vojtěch na procházku do blízké vesničky. Tento den se mu stal osudným. U jednoho skromného domečku s malou zahrádkou potkal postarší paní, se kterou se dal do řeči. Tato stará žena byla ve vesnici a mezi vojáky známá. Nabídla panu Vojtěchovi možnost noclehu pro jeho rodinu a blízké. Pan Vojtěch se nabídky ihned chytil. Stýskalo se mu totiž po rodičích a jeho milé snoubence. Takže náhle, když se tu objevila možnost s nimi strávit alespoň krátký čas, byla by škoda tuto šanci nevyužít. Když bylo vše domluveno, jeho snoubenka za panem Vojtěchem do vesničky Suchohrad opravdu přijela. Byli oba moc šťastní, že se spolu mohou vidět a strávit spolu alespoň krátký čas. Ten den se zrovna v hospodě konal ples. Pan Vojtěch se se svou snoubenkou rozhodl, že si tam půjdou spolu zatancovat. Během tance se ale jeho snoubence udělalo zle. Vyšli tedy z hospůdky ven na čerstvý vzduch. Tam se jí však zamotala hlava a omdlela. Měla totiž už tenkrát problémy se

srdцем. Jakmile se z mdloby probírala, odešli spolu na noc do domečku staré ženy, kde měli domluvený nocleh. Bydlení staré ženy bylo velice skromné. Domeček měl pouze dvě místnosti, kuchyň a ložnici. Paní přespala v kuchyňce a mladému páru dala k dispozici spaní v ložnici. Nocleh tato ochotná paní nabízela zadarmo, nikdy po vojácích ani jejich rodině nechtěla žádné peníze. Udělala tak mnoho dobrých skutků, kdy dopřála vojákům se setkat se svými blízkými a na chvíli, v jejím skromném domečku, najít odpočinek a načerpat nové síly.

Další vojenská cvičení pan Vojtěch absolvoval na Šumavě v Železných Rudě. Široko daleko nebyla žádná osada ani žádné město. Říká, že tam byla velká dřina, protože sloužili v nadmořské výšce 1000 m. V té době byl u vlády Nikita Sergejevič Chruščov a blížila se Kubánská krize. Vedení jim tedy oznámilo, že se vojenské cvičení prodlouží o další měsíc. Naštěstí to však pro vojáky dopadlo dobře, vojenské cvičení prodlouženo nebylo. Krásným zážitkem se pro pana Vojtěcha stal poslední den před skončením vojenského cvičení. Velitel jednotky totiž pozval vedení rot a záložní vojáky na oslavu do svého bytu, kde připravil oslavu ukončení vojenské služby. Na oslavě pili víno, jedli občerstvení a zpívali. Pan Vojtěch zpíval velmi rád a také v tom byl dobrý. Jeden z vedoucích roty mu dokonce řekl: „Škoda, že tu není manželka našeho velitele, ta by si s Vámi určitě ráda zazpívala.“

Dnes pan Dlouhý žije v Tovačově v Domově pro seniory. Manželka s dcerou jej pravidelně navštěvují. Pan Dlouhý je má obě moc rád a je jim vděčný za to, s jakou láskou a trpělivostí se o něj starají.

VĚRA JANKŮ

Šťastný návrat domů

Měla jsem tři bratry, nejstarší Jaromír po skončení studia zůstal v Praze. Prostřední Zdeněk chodil na gymnázium do Zábřehu. Když jsem nastoupila do prvního ročníku a bratr byl v oktávě, přišli Němci a školu zavřeli. Bratr se rozhodl ještě s jedním kamarádem, že pojedou na kole na Moravu a budou objíždět města a hledat, kde by mohli dostudovat. Když přijeli do Litovle, byla tam situace už všeobecně známá, že Němci obsadili všechny české školy. Poté, co požádali ředitele tehdejšího gymnázia o přijetí, jim ředitel odpověděl: „Mládenci, já vám udělám celou třídu, já vás vezmu.“ Když přijeli zprávy za námi a všem to oznámili, byla to sláva. Ovšem byl to mladý kluk, měl kolem dvaceti let. Řešilo se, kde ten kluk bude spát, kde se bude stravovat, protože na všechno byly potravinové lístky. Nebylo to jednoduché, ale dostudoval a odmaturoval. Bratr chtěl jít také na vysokou, a tak se přihlásil do Prahy, kde zkoušky udělal. V září nastoupil do školy a během 17. listopadu v noci je na Masarykově koleji přepadlo gestapo, všechny vybrali a odvedli do nákladních aut před budovou. Když měli auta plná a neměli ty studenty kam dát, řekli jim, aby ti, co měli pod dvacet let, šli na okraj auta. Někteří začali říkat, ať nechodí, že je zastřelí, druzí zase ať jdou, že je pustí domů. Bratr stál a nevěděl, jak se v té minutě rozhodnout. Nakonec šel na kraj auta, kde do nich kopli, oni spadli a všichni začali utíkat. My máme v Praze rodinu, a tak bratr se neotáčel a přímo běžel za nimi. Všichni z toho byli polekaní, ale moje teta, ta byla kurážná, rychle se oblékla a šla na tu kolej bratrovi pro věci a vzala i veškerá skripta. Potom bratr přijel domů a nevěděli jsme, co bude dál. Do školy nemohl, pouze do německé, ale to nikdo nechtěl. A tak se bralo všechno, co bylo, protože studovat chtěl, a aby neztratil kontakt s tou školou, nastoupil na jednoroční abiturientský kurz v Olomouci, který udělal. A potom zase co?

Maminka měla bratrance, kteří již dříve odešli do Rakouska. Udržovala s nimi kontakt a jednou jim napsala, v jaké jsme situaci. Jeden z nich, učitel, se mamince hned ozval a nabídl nám, že můžou přijet k nim a bydlet u nich, že budou v dobrých rukou. Bratři to přijali s nadšením a jeli. Prostřední bratr si udělal znovu abiturientský kurz, ale v němčině, nejmladší dokončil obchodní akademii. Jak se vrátili zprávy, tak zase hrozilo, že je pošlou na vojnu nebo do Německa na práci. Prostřední bratr se dostal jako zaměstnanec do spořitelny. Účastnil se odboje ve sdružení severomoravských

vlastenců, to byla skupina, která sdružovala celou tuto oblast. A bratr ještě s jedním kamarádem, se kterým se hodně kamarádil, začali shánět známky. Byla to záminka k tomu, aby se mohli scházet. My jsme jako rodina o tom vůbec nevěděli, všechno to utajili. Potom z jara jsme se dozvěděli, že se stalo nějaké neštěstí v Jeseníkách, kdy zahynul muž, a to už se někteří začali skrývat, protože to byl člen jejich odbojové skupiny.

První zavřeli jejich vedoucího a o tři dny později si přišli pro bratra a jeho dva kamarády. Zavřeli je v Šumperku, kde to všechno svázeli i z okolních obcí. Tam byli krátkou dobu, asi čtrnáct dní, a potom je odvezli do Opavy. Do Opavy jsem se rozhodla a ještě se sestrou jeho kamaráda jsme za nimi jely. Každá jsme vzala nějaké jídlo, čisté prádlo, a když jsme se hlásily na té vrátnici, tak nás k nim nepustili. Ptaly jsme se potom, jestli bychom jim mohly dát alespoň čisté prádlo, a to se nám podařilo.

Z té Opavy se dostali do Terezína, kde byli až do Vánoc. V Terezíně dělali různé práce, mohli jsme jim posílat čisté prádlo, oni zpět špinavé. Byli jsme s nimi ve spojení přes motáky. Mezi Vánočními svátky a Novým rokem jeli jinam, ale to nevěděli kam. Nacpali je do vagonů, říkalo se jim dobytčáky, a říkali jim, že jedou k soudu,

jenže on to žádný soud nebyl. Jeden bratrův kamarád, který měl zdravotní postižení, po cestě onemocněl, bolelo ho v krku, ale nikdo s tím nic nedělal. Když přijeli do Breslau, rozmístili je do cel. Později jim řekli, že ráno budou zase nasedat do vagonu. Bratrův kamarád, Standa Nasadil, zemřel ještě tu noc před dalším odjezdem. Ostatní tedy jeli a ty naše dva nechali v Drážďanech, to byla věznice Matylda. Tam byli až do 14. 2. velkého náletu Američanů na Drážďany. To bylo hrozné, bratr říkal, že to hořelo všechno, celé město, a tak nemeškali a po železných sloupech sešplhali dolů a byli ve volném prostranství. Pořád se drželi spolu a honem utekli z toho místa. Jako první se převlékli, protože měli červené trojúhelníky na rukách a zádech tak, aby nešlo poznat, že to jsou vězni. Vytáhli si z poházených kufrů nějaké šatstvo a oblékli se do toho. Po náletu je začali všechny shromažďovat a evidovat. Bratr jim říkal: „My jsme Češi a byli jsme nasazeni do Německa na práci.“ Všechny je potom seskupili v nějaké budově, dali jim jídlo, to jim přišlo vhod, protože byli hladoví. A potom až do konce války dělali funebráky ve městě Königstein, pochovávali mrtvolu. To bylo hrozné.

A teď co my, jenom jsme slyšeli, že byl na Drážďany nálet a báli jsme se, jestli to nepostihlo i je. O tom se pořád mluvílo, největší nálet, jaký byl a jeden učitel přišel k nám do obchodu a ptal se mě: „Jestlipak víš, co se stalo?“, odpověděla jsem: „No slyšely jsme, že byl nálet nějaký no.“, „No a já jsem slyšel, že jeden ten vězeň, z té naší oblasti, že se mu podařilo utéct, a že je v Rovensku.“, ptala jsem se, který to byl, a tak podle jména jsem věděla, sebrala jsem se a jela jsem do toho Rovenska. Byl doma jen s maminkou, ležel a spal. Vypadal jako mrtvola. Ptala jsem se, jestli neví něco o bratrovi. Naklonila jsem se k němu a řekla jméno. A on mi říká: „Ten žije.“ a nic víc. Věděli jsme teda, že ho viděl živého, ale jinak nic. To byly doby.

Tatínek měl obchod a dřív tam měl chlapce na vyučení. Ještě po vyučení byl u nás dlouho, a když se oženil, tak odešel do Prahy. Často si s námi psával a bratr to věděl, že s ním takto udržujeme spojení. Domů se bál napsat, protože by věděli, kde je. Avšak jednou nám napsal ten učeň dopis a uprostřed toho dopisu se ptal, co já dělám, jestli pomáhám v obchodě a jestli už mám nějakého chlapce. Napsal, že tam má jednoho známého, šikovného chlapce, a v pár řádcích se ho snažil popsat. Jenže ono stačila jedna věta a my už jsme věděli, že popisuje Zdeňka. Napsal nám, abychom věděli, co s ním je, kde je a byl rád, že naše rodina dostane zprávu. Až do konce války jsme o něm věděli tímto způsobem.

Když bylo po válce, tak okamžitě bratr spolu s tím druhým kamarádem utekli a šli pěšky podél Labe k hranicím. Když byli před hranicemi, tak tam někde v poli přespali v boudičce. Ráno slyšeli velký rachot. Byli to Rusi, kteří jeli z Berlína do Prahy. Bratr s kamarádem vyšli ven a Rusové stáli hned s puškami proti nim. Zdeněk jim hned říkal, že jsou Češi, Češi. Tak je vzali na auta a převezli je přes hranice. Potom se vydali už vlastním směrem na východ k nám. Po příkopech byla poházená kola, tak si je vzali a jeli na kolech domů. Přijeli sem ten další den v noci. Když přišel domů, maminka otevřela a on ve dveřích. Rychle jsme vzbudili tatínka, všechno nám povykládal a potom maminka řekla: „Tak teď všichni pojďme, musíme do kostela, poděkovat.“

(NE)ZAPOMENUTÉ PŘÍBĚHY
OLOMOUCKÉHO KRAJE

V roce 2021 vydal Olomoucký kraj
Jeremenkova 1191/40a
779 00 Olomouc
Česká republika
www.olkraj.cz

Text a fotografie:

Olomoucký kraj – Odbor sociálních věcí, Unsplash.com

Grafika a tisk:

Palec s.r.o., Řepčín 250, 779 00 Olomouc
www.palec.net

Vydání I.

© Olomoucký kraj
ISBN 978-80-7621-051-6

(NE)ZAPOMENUTÉ PŘÍBĚHY
OLOMOUCKÉHO KRAJE

V roce 2021 vydal Olomoucký kraj
Jeremenkova 1191/40a
779 00 Olomouc
Česká republika
www.olkraj.cz

Text a fotografie:

Olomoucký kraj – Odbor sociálních věcí, [Unsplash.com](https://unsplash.com)

Grafika a tisk:

Palec s.r.o., Řepčín 250, 779 00 Olomouc
www.palec.net

Vydání I.

© Olomoucký kraj
ISBN 978-80-7621-051-6